XI. ÉVFOLYAM. 3. SZ. Megjelenik egy iskolai évben ötször. 1934. MÁRCIUS

Szülők Lapja

FELELŐS SZERKESZTŐ: SIKLAKI ISTVÁN

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: Budapest, VIII., József-körút 68, II. em. Telefon: 37-6-16

FŐMUNKATÁRS: HAVAS ISTVÁN

NÉVMAGYAROSÍTÁS.

Írta *Csete Balázs.*

A magyar föld lakossága eredet, vér, nyelv, fajiság és lelkiség szerint nagyon kevert. És maga, a ma már tisztának vett magyarság is sokrétű. Már az ázsiai elő-magyarok finn-ugor-török vérkeveredésűek voltak, mely faji jelleget még jobban megszilárdították, s megingathatatlanná tették ama rokonok, amelyek már ezen a földön szívódtak fel benne: a kabarok, a székelyek elődei; a tatárok elől idemenekült törökfajú kúnok; a jászok ősei, az alánok; és a besenyők.

A finn-ugor-török összetételű magyarság ezer év óta rokontalanul él mai földjén és minden néptől elhagyatva vívta meg s heverte ki majdnem halálos két történelmi katasztrófáját, a tatár és török vészt.

A «*Szózat*» költője szerint: «És annyi balszerencse közt, Oly sok viszály után, Megfogyva bár, de törve nem, Él nemzet e hazán!»

A magyar nemzet, sok-sok harca folytán, ősi fajiságában megfogyatkozott, de a honfoglalástól kezdve mind a mai napig pótlódott idegen népekkel, akik minden égtájról jöve: megélhetést, hazát s otthont kerestek a Kárpát-koszorú alján s a Tisza-Duna táján.

A németek nagy része II. Géza királyunk idejében telepedett le a Szepességben és Erdélyben. Nyugat-magyarország német lakossága a 15. században és a mohácsi vész után vándorolt be, *elnémetesítve a magyar földesurak régi, magyarnyelvű telepeit.*

A tótok betelepítése évszázadokon át folyt. Még a 15. században is voltak ilyen telepítések a környező szláv országokból.

Az oláhok pásztornépe a 12. és 13. században szivárgott be Erdélybe a Balkán-félszigetről. Vallonok (latinok és olaszok) és franciák is ekkor telepedtek le.

Az ipeki patriárka 36,000 — törökök elől menekülő — szerb családot hozott a hódoltság után néptelenné vált területekre.

Az orosz pogromok s a világháború pedig az orosz, lengyelzsidók beözönlését eredményezte.

Történtek aztán mindenoldalú vérkeveredések, de a sokféle idegen befolyás nem kezdte ki, s nem rontotta meg a magyarság nemzeti jellegét. — Különböző fajú, de együttélő népek vérkeveredése, összeolvadása természetes folyamat s mindenkor végbemegy a földgömb minden pontján. (Pl. a poroszok is szláv eredetűek!)

Civilizált népek között teljesen tiszta fajok nincsenek, csupán az exotikus tájak kezdetleges népei ilyenek, de ma már ezek sem mindenütt.

A fajlélektan szerint a vér-, a fajkeveredés a tökéletesebb embertípus és a fokozottabb művelődés feltétele is. A kevertvérűség sokoldalúvá s rugalmassá teszi a szellem s a jellem képességeit; gazdagabbá, színesebbé az érzelemvilágot, s ötletesebbé, élesebbé az értelmet.

Ha csak mindig rokonvér keveredik, ellustul, elcsenevészedik a faj életereje. Szűkebb keretek között még inkább így van ez. Kicsiny községek lakói a szomszéd és távoli községekből házasodnak, hogy sokadízigleni utódaik meddők, szellemileg korlátoltak, satnyák és betegek ne legyenek.

A népek, fajok vére bátran keveredhet tehát, de tartson vele lépést a *történelmi sorsközösség* átértése, azaz: *a többféle lelkiség nemzeti jellegű egységesülése is.* Így lesz mind erősebbé, hatalmasabbá egy nemzet, minden egyede hasznára, boldogulására s büszkeségére!

A szakadatlan harcokban megfogyatkozott, ősi fajiságú magyarság vendégszerető, türelmes, jó házigazda volt s tárt karokkal, terített asztallal, ingyen földdel, mindenféle kiváltságokkal s szabad jogokkal várta a jövevényeket. Megélhetést, zöld ágra vergődést s művelődési lehetőségeket adott nekik. Fölengedte őket a hatalomgyakorlás s az állampolgári és társadalmi ranglétra legmagasabb fokaira is és lett belőlük kormányzó (Hunyady János) és király (Hunyady Mátyás).

Ha tehetségük volt hozzá, beléphettek a magyar tudományoknak, művészeteknek, a magyar politikai- és hitéletnek csarnokaiba. S nézzük meg ma is a magas vezető állásokat betöltőknek s általában az intelligenciának nagyobbrészt idegen hangzású névsorát!

A jövevények nemcsak otthonaikban, de iskoláikban s templomaikban is a maguk nyelvét használhatták, a maguk faji szokásai, törvényei szerint élhettek, ahol nagyobb tömegekben voltak, s csak így történhetett meg az, hogy évszázadokon, sőt ezeréven át is beszélik fajtájuk nyelvét.

Beszélik pediglen a magyar főváros közvetlen tövében, köröskörül, ahol még ma is színtiszta német-, tót- és szerbajkú községek vannak. Mindez pedig a *türelmes* magyar vendéglátásnak fényes bizonyítéka, a más fajú népek talán *túlzott* jogainak olykor bizony már *könynyelmű* elismerése s tiszteletbentartása — itthon, a saját földön! Mert bizony mindezért nem mindig volt hála a fizetés! 1848-ban semmiesetre sem, amikor — a Habsburgház magyarpusztító és egyúttal öngyilkos politikája folytán — minden nemzetiség az államalkotó magyarság ellen

E számunk ára 25 fillér.

támadt. Nem mutatkozott hűség a trianoni békeparancskor sem, bár az is hamarosan beigazolódott, hogy ez utóbbi elpártolásért kiábrándító leckét kaptak volt nemzetiségeink az utódállamok rokonibbnak hitt «*uralkodó*» népeitől s forró vággyal, bűnbánattal jönnének már vissza tékozló fiúkként, *a magyarsággal egy államközösségben, vagy szövetségben élni a történelmi végzettől elrendelt sorsközösséget, a mindenttermő, jól tápláló, ezeréve-közös földön!*

De volt hála, hűség is, volt segítség a történelmi küzdelmekben. A kuruc-labanc világban a tót «*talpas*» ezredek hősiesen küzdöttek Thököly és II. Rákóczi Ferenc zászlói alatt. És a rutének, akiket II. Rákóczi Ferenc «*fidelissima gens*»-nek, a leghűségesebb népnek nevezett.

Volt erőszaknélküli, őszinte magyarosodás is, vagyis a magyar állam nemzeti jellegéhez való hasonulás, benne felolvadás. Legszebb példái talán a legnehezebb időkben, a török hódoltság korában, a magyar végházak hadinépei közt. Amikor «évenként hihetetlen számban fogyott az amúgyis maroknyi magyarság». (Takáts Sándor.) Ekkor «a XVI. és XVII. század első felében a vitézi és a magyar szellem hihetetlen arányban magyarosított. A németek, horvátok, rácok s olaszok végházainkban tömegesen magyarosodtak. Ezrével és ezrével veszik fel a magyar nevet s a névvel együtt a magyar szellemet» — írja Takáts Sándor történettudósunk a «*Magyar küzdelmek*» c. kötetének «*Daliás idők*» c. fejezetében és nagyon sok akkor megmagyarosodott család nevét sorolja fel bizonyítékul. Ez időszakot főként ez okból nevezi a «*legmagyarabb század*»-nak.

A reform-korszakban pedig «a nem magyar nyelvű megyék közül Trencsén és Liptó vármegyék határozták el először, hogy jegyzőkönyveiket magyarul vezetik s a tárgyalások nyelvévé is ők tették a magyart.» (Takáts Sándor.)

Kisebb-nagyobb mértékű beolvadások, magyarosodások máskor is, mindig is voltak.

A 100%-os megmagyarosodás egyik legszebb példáját mutatja *Torockó* népe, amely eredetileg felsőausztriai bányásznép volt. A XIII. század elején telepedtek le Torockón s ma a legpompásabb, legízesebb, legmélyebb magyarság megtestesítői: viseletben, jellemben, szokásokban és nyelvben (a letelepedésük idején elsajátított kiejtést s hangsúlyozást használják ma is.)

A beolvadás végbement névmagyarosodással is, meg enélkül is, csupán a vér, lélek s jellem szerint. De a megmaradt idegen név nem volt akadálya sem az ősi magyarsággal való lelki együttérzésnek, sem pedig a minden téren való megélhetésnek s az érvényesülésnek. Nem szúrt szemet — *itthon*. Ennek a következménye az, hogy Magyarországon még ma is majd minden negyedik-ötödik lakósnak idegen hangzású neve van. Ezeknek azonban csak a kisebb töredéke ellenséges érzületű a magyar állameszmével szemben. Ez utóbbiak között vannak *pángermánok*, akik hinni mernek abban az — «európai egyensúly» féltékenyen őrzött törvényére rácáfoló — képtelenségben, hogy Magyarország az Ausztria bekebelezése által meghízott német birodalom délkeleti határőrgrófsága lehet s amely bizarr álmot a nagyétvágyú poroszok már térképekre is rárajzoltak. A *pánszlávok* pedig a magyar földet nyaldosó szláv tengerben szeretnék elsüllyeszteni s leláncolt Prometheusszá tenni a semmiféle szolgaságot elviselni nem tudó magyarságot!

Van hát bomlasztó, megsemmisítő terv és aknamunka a magyarság ellen minden oldalról elég! Ki akarják alóla rántani kincses Kánaán-földjét — mert ez, ez az a zsákmány, ami nagyon kellene! — s el akarják törölni ezt a büszke s tehetséges keleti fajt még a föld színéről is éspedig azon a sokat hangoztatott legfőbb címen, hogy nagyon kicsi a létszáma, amellyel nincs joga államot alkotni és hozzá mai helyén!

Hogy elenyészőn kevés a magyar, ezt a csehek, oláhok, szerbek, de még a porosz-németek is, bizonyítják is ördögi módon kieszelt *névelemzésükkel*.

Elszakított földjeink lakóiról «kimutatták» s nagy garral a világ elé tárták, hogy azok közt alig van magyar. Idegen hangzású neveikre hivatkoztak, még akkor is, ha hősi eréllyel tiltakoztak ellene. Nem is szólva arról, hogy rengeteg ősi magyar nevet torzítottak hivatalos erőszakkal idegenre.

Aljas névelemző s névhamisító dühük már a csonkaföldet is ostromolja s ugyanez alapon már Németország is megkezdte még csak nem is titkolt, de nyíltan erőszakos visszanémetesítési munkáját, lélekben már jó magyar állampolgárokká lett derék svábjaink között, felforgatva évszázados lelki nyugalmukat, jól pénzelt, lelketlen agitátorok által. Ez okból dúl éles belső viszály a magyarföldi németség között, már évek óta. Mert vannak már megtántorodottak is!...

Kisantanték s nagynémeték névelemző statisztikáját a magyarságnak ki kell védeni, meg kell cáfolni, hogy nagyobb legyen a tekintélye, a súlya, a megbecsültetése a népek közösségében. Hogy igazabban meglátszódjék történelmi joga az ezeréves földhöz, amelybe már annyi vére szivárgott s amelyre már annyi munkája épült!

Világgá kell kiáltani, hogy nem minden idegennevű lakós ellenzője a magyar állameszmének; még inkább azt, hogy az a már homályos eredetű, érthetetlen idegen név könnyen mellőzhető — *magyarosítható* — puszta külsősége a minden ízében magyarrá lett léleknek!

Az idegen nevek légiója eddig nem volt akadálya sem a nemzet, sem viselőjük boldogulásának — legfeljebb szépséghiba volt — de ha már olyan idők jöttek, hogy a magyar nemzet ellenségei előtt ez is vörös posztó és a nemzetlélek egységes, osztatlan erejének cáfolatát jelenti előttük, akkor már ezen a téren is tenni kell valamit. *Ez a feladat az idők parancsa és megoldása: önvédelem!* Odajutottunk, hogy már az ilyen külsőségeknek is kiszámíthatatlan a jelentőségük!

Ha magyarföldön összeomlik minden, ami a magyar élet összetevő ereje volt és — a zsoltár szavaival szólva — «*örökünkbe pogányok ülnek*», akkor itt magyar és nem magyar nevű lakósnak csak a teljes megaláztatás és elnyomatás lesz a sorsa. Még inkább: oláhosítás, csehesítés, szerbesítés, természetesen e népek mindennemű balkáni erőszaktételével, amelyre immáron van elég szomorú példa az elszakított területeken! És németesítés «mit Blut und Eisen».

A névmagyarosítással megszűnik az a folyamat is, hogy idegennevű, de egész lelkükkel s minden tudásukkal a magyar művelődésért dolgozó nagyjainkat elvitassák tőlünk.

Magyar lélek és idegen név, — ez különben is olyan kettősség, amelynek nyugtalanító íze van, a viselőjére nézve is!

Az idegen név magyarlelkű birtokosának ereiben sok esetben több a magyar vér és ideghatás, *nőágról*, mint az idegen, a nemzetiségi. Tehát nemcsak arról van szó, hogy külső hatások (az állam törvényei, iskolák, stb.) teszik magyarrá az idegennevűt, hanem arról is, hogy az áthasonuláshoz a magyar faj is adott vért. Ily esetekben nemcsak illő és jogos, de állampolgári és nemzeti kötelesség is a névmagyarosítás.

Fenti okokból tehát az idegennevű magyar állampolgároknak alapos számvetést kell végezni a lelkük legmélyén. Át kell gondolni azt, hogy érdemes-e s lehet-e szeretniök a magyar földet és azt a népet, azt a fajt, amely ezen a földön ezeresztendős államot tudott alkotni, bizonyára rátermett képességeivel!

Számot kell vetni azzal, hogy az ismeretlen multban elhagyott haza után ez az új örök lesz-e, avagy csak át-

meneti? Itt nevelkednek-e, élnek-e, halnak-e az utódok, vagy csak ideig-óráig tartó megélhetési terület ez számukra? S ha itt maradnak az összes leszármazottak örökre, ha ez a föld termi meg mindennapi kenyerüket s ha itt művelődik magasabbrendűvé a lélek, meg kellene fontolni, hogy ezért, — *az életért!* — a minden téren való boldogulásért, nem érdemli-e meg ez a haza, ez a nemzet azt, hogy jövevényfiai megmagyarosított nevükben is kimutassák a hozzá való törhetetlen ragaszkodásukat, a vele való összeforradásukat!?

De ennek az áldozatnak önkéntesnek kell lenni, a hála forró érzéséből és az állampolgári, testvéri együttérzés őszinteségéből kell fakadni, mert csak így válik áldássá mindkét fél részére. Ha fájdalmas, belső erőszaktételt jelent, ne történjék meg soha, mert a nyomában felfakadó keserűség elidegenítő, eltávolító, elfordító erő lesz és nem lesz meleg, édes, megnyugtató *otthon* az új haza!

Az igaz, hogy nyomon követhetetlen érzelmi okok is ragaszkodhatnak az idegenből hozott névhez, még akkor is, ha a lélek már teljesen magyarnak érzi magát s ha a nyelv sem tud már másként szólni, csak magyarul, de viszont az is bizonyos, hogy az ilyen bensőséges és mélységes jó *lelki* magyarságnak az esetében az idegen névhez való ragaszkodás már csak egyéni, érzésbeli elfogultság, már pedig az egyéni érzelmeknek mindig alá kell rendelődni a közösség életérdekeinek a magasabb, egyetemesebb szempontjai alá! A közössé testvériesült nemzetnek külső formákban is tisztább egységéért, boldogulásáért!

Aki ma,— a névelemzések és névhamisítások dühöngése idején — egy elhatározó, öntudatos, bátor mozdulattal le tud vetni magáról egy olyan külsőséget, amely az ő magyarságának összhangrontója; amelynek reánézve már nincs semmi haszna, reális értéke; amely visszafelé húzza ködös, ismeretlen multakba, maga sem tudván miért — és idegen nevét magyarral cseréli fel, *hogy a magyarság számarányát ellenségeivel szemben fokozza, az kiszámíthatatlan értékű erkölcsi áldozatot hozott nemzetéért, hazájáért!* Egy nagyszerű, megható, ízléses, nagylelkű ajándékot tett a haza oltárára! Felszabadult egy lidércnyomás alól és bátrabban hallathatja szavát a nemzeti élet kórusában, mint annak teljesen beolvadt tagja s amelynek oly követésre méltó példái, nemcsak a gondolat- és érzésvilágukban, de a nevükben is megmagyarosodott nagyjaink. A Hunyady Jánosok és Mátyások, a Petőfik, a Munkácsy Mihályok, akik fenséges és messzire világító példái a magyar föld és faj magához ölelő-hasonító, nagynagy erejének! És példái annak a nagy megértésnek, hogy ízzó magyarrá vált lelkiségüknek magyar névvel kell lehorgonyzódni a halhatatlanságba!

Halljuk csak Petőfi honszerelmének forró hitvallását:

Ha nem születtem volna is magyarnak,
E néphez állanék ezennel én,
Mert elhagyott, mert a legelhagyottabb
Minden népek közt a föld kerekén!
— — — — — — — — — — — —
De semmi kincsért s hírért e világon
El nem hagynám én *szülőföldemet*,
Mert szeretem, hőn szeretem, imádom,
Gyalázatában is nemzetemet!

Ha a legemelkedettebb lelkek, a nemzeti élet vezérei, ilyen színvallást tudtak tenni magyarságuk mellett, miért ne tehetnék meg ezt még inkább a magyar nemzeti élet közkatonái, napszámosai, polgárai!?

Ha lélekben teljesen és őszintén magyarok. Ha magyar műveltséget, tudást szereznek. Hiszen, ha szükség van rá, ők is ezt a földet, ezt a hazát védik, mert itt domborulnak őseik sírjai, itt van földjük, házuk. Itt építnek biztos jövőt gyermekeiknek s verítékes testi-lelki munkájuk minden gyümölcse itt érik. Itt van megélhetésük, célkitűzésük és lészen leszármazottaiknak is. Ennek a nemzetnek az erejéhez adják ők is minden erejüket, mert «egyesülésben az erő» — *a nemzetközösségben!* Ha magyar dicsőségről beszél a világ, az ő keblük is dagad, mint *Heine* Wamsa. («Wenn ich den Namen Ungar hör', wird mir das deutsche Wams zu enge!»)

Ha a magyarságot gyalázzák, az ő kezük is ökölbe szorul. Ha gazdag a magyar nemzet, az ő asztaluk is bőven rakott, ha koldus, ők is nyomorognak. Ha hatalmas, ők is urak, ha leigázott, ők is szolgák.

Egy az életközösség. Közös a sors, a történelem. Közös a föld sugallmazó ereje, amely testvérekké ölelteti lakóit!

Ők már évszázadok óta kiszakadtak annak a fajnak, nemzetnek az életközösségéből, amelyből ismeretlen őseik szándékosan ide vándoroltak, vagy talán csak úgy akaratlanul sodródtak!

Magyar földön, magyar szokásokból, hagyományokból, költészetből, művészetből, közmondásokból, példabeszédekből, babonákból — *magyar életformákból* táplálkoztak. Magyarul kacagtak és sírtak, táncoltak és verekedtek.

Agyuk szövete, elméjük fordulása, szívük lüktetése, idegeik remegése, szemük látása, kezük munkája *magyaros és magyar* lett!

Házasodások révén keveredett a vér is s a keleti tüzektől elevenebb, hevesebb, szílajabb ritmussá lett! Magyar!

A legtöbben már régi, idegen nevüket is elfeledték. Vagy csak ez az idegen név maradt meg az idegen multból, amelyet a magyar ajkak a magyar beszéd törvényei szerint nehezen, sokszor — rossz szándék és gúny nélkül — eltorzítva, magyarítva mondanak ki. Miért ne maradhatna hát el egészen, miért ne cserélődhetne fel a nehézkes kiejtésű idegen név magyarral? De csak az az idegen név, amely magyar lélek köntöse, mert a lélekben *nem* magyarokról, akik úgy érzik, hogy sohasem tudnak 100 %-os magyar állampolgárrá válni s akik talán a történelmi szélkakas fordulásakor megtagadják az e hazához való tartozásukat, mint Péter Krisztust — s a nagyobb, összefüggő tömbökben együttélő nemzetiségeinkről, akik talán magyarul sem tudnak, e kérdés kapcsán nem igen beszélhetünk.

Ezt a nagy és ma még talán kényes kérdést azért hoztuk a kedves szülők elé, hogy elmélkedjenek rajta azok, akiket illet. S ha a magyar föld és haza iránti ragaszkodásuk örömmel vallott jogán, minden nagyobb lelki válság nélkül, meg tudják tenni, cseréljék fel idegen hangzású nevüket magyar névvel: *gyermekeik teljesebb magyarságú és sikeresebb boldogulású jövendőjéért is — az említett magasabb nemzeti érdekek mellett!*

Egy kifosztott, megtiport, koldúsbotra juttatott nemzet, amely *mindent ad* a közösségében élőknek, esedezik egy *igazán csekély* hála-áldozatért!...

Meg kell hallani!

GYERMEKTRAGÉDIÁK.

Irta *Dr. Nógrády László.*

Legszomorúbbak a gyermek-tragédiák, sajnos, ezekkel napjainkban mind sűrűbben találkozunk. A napilapok azonban csak a legkiáltóbb eseteket adják hírül, melyek a szenzáció erejével hatnak olvasóikra, ezeken kívül igen sok ilyen gyermek-tragédia zajlik le «olvasatlanul», titokban maradva most, hogy majd egyszer kirobbanjon férfikorában a gyermeknek, vagy, ha ez nem is következik el, hogy mint rozsda rágja erkölcsi életét, s árnyat vessen jellemére. A folt, amit a gyermek kapott, vagy az ifjú, ritkán mosódik el nyomtalanul, legtöbbször mint erjesztő bacillus ott marad, s rombolja az erkölcsi ént, átháramlik a multból a jelenre, bizony gyakran a jövőbe is, generációkon át éreztetve hatását.

A gyermek-tragédiák szenzációs esetei vészkiáltások, ezek arra intenek, hogy gondolkozóba essünk, s keressük a baj okát. A baj annál nagyobb, minél sűrűbben süvöltenek fel, mint tengeren, rendkívüli viharok alkalmával az S. O. S. jelek. Az elmult hónapok arra vallanak, hogy igen nagy bajok vannak, mert elég sűrű egymásutánban olvashattunk rendkívüli gyermek-eseteket, melyek megrázták lelkünket, megdöbbentettek. Hol s miben keressük ezek okát?

*

A gyermek a család lakója, kicsi sajkája ennek vizein ring egész addig, míg partra nem ér, hogy a maga erejéből menjen tovább az élet sokszor göröngyös, nagyon is kátyus útján. A gyermek a családtól kap mindent, innen hozza örökségként testi és lelki alap-tulajdonságait, itt érik az első és a többi nevelő hatások, itt tanul meg beszélni, érezni, a testi és lelki kultúrának alapvető szinei itt edződnek belé; a mult és jelen család, az eltűnt és még élő generációk, vékony erek és sodró hullámok, szelíd szellők és orkánzó viharok a gyermekben szunnyadnak. A gyermek törzse a család, a gyermek e törzs virága, melyből a gyümölcs lesz.

Így van, de a körülményeket sem szabad figyelmen kívül hagyni, mert ez is fontos arra, hogy a fának milyen gyümölcsöt sikerül érlelni: jót, egészségeset-e, vagy silányat. Világos tehát, hogy a *család* s a *körülmények* azon tényezők, melyek hatással vannak a gyermek lelki fejlődésére, s ezeket kell vizsgálnunk, hogy megérthessük a gyermek-tragédiák szomorú mélységeit.

*

Az a földrengés, mely a világháború következménye lett, megrázta a család alapját is. Elolvasva a háború alatt írt sokféle cikket, neveléstani, lélektani, erkölcstani elemzést, azt látom, hogy a legtöbb téves úton járt, téves módon elemezte anyagát és téves következtetésekre jutott. Tévedtek mindazok, akik azt vélték, hogy a háború kiváltotta a lélek nemes vonásait, erkölcsi értékeket nevelt, a testben, lélekben s erkölcsben elernyedt embert s társadalmat megnemesítette. Tévedésük onnan eredt, hogy csak az erőfeszítések nagy napjainak harctéri s itthoni valóban nagy szenvedőit, valóban nagy hőseit látták s azokat nem, akik bombáktól s nyomorúságtól, haláltól és éhségtől mentes biztos fedezékekben ülve, aranyat aranyra verve gyüjtötték hihetetlen ügyességgel a csendesebb idők anyagát: az öröm, az élvezetek, a kényelem, a pompa forrásait. A háború viharából hullott aranyeső birtokosai megindítói lettek egy új háborúnak, mely a félelmekben és szenvedésekben, a bánatban és az éhező nincstelenségben megrendült lelkeket destruálta. A lelkek gyásza fölé az élvezetek piros lobogóját tűzte ki, a gyászzenét vérperzselő csinadratta-zenével váltotta fel, megcsörgette arannyal teli erszényeit, s az élvezetek mindenekfölött való jogát szuggerálta a szegény dermedező lelkekbe.

Emlékszünk még, de hogyne emlékeznénk, hogy mekkora zajos tora kezdődött a nagy temetésnek, emlékszünk még a nagy, általános bálra, mely végtelenül tartott s emlékezünk még a rövidruhás nagymamákra, anyákra, kik önfeledten s elfeledve korukat, tisztes hivatásukat, kötelességeiket, áldoztak az öröm oltárain. Ott tolongtak a nagy élvezet-máglyák körül férfiak, nők, fiatalok, vének, s az idegek tomboló táncát ropták.

Ki ne emlékeznék erre az időre, és ki tagadhatja, hogy ez a szörnyű tombolás megrázta, megrendítette a család nyugalomra épült alapját. Hála Istennek ez az őrjöngés mégis csak megszűnt: a régi, szent harangszó elnyomta a dús lakomák danáit, a könnyen szerzett milliók, a mohó zsákmányok elúsztak a még mohóbb spekulációk árjain, a vörös veszedelem tüze elhamvadt, de a lelkekbe süvítő vihar nyomai megmaradtak. A megtépett, összekuszált idegek betegek maradtak, a rombolás nem gyógyult oly könnyen, s a család életét is sok helyen megzavarták. Ezt a zavart megérezte a gyermek is. Hogyne érezte volna meg, hiszen az ő élete teljesen egybeforrt a család életével, minden zavar, ami ott történik, az ő életét s fejlődését is megzavarja, minden esemény, amely a családban lefolyik, tapasztalatként hull lelkére. És ha ezen tapasztalatok nem kedvezők, akkor a szegény gyermek áldozatul esik, erkölcsileg elcsenevészedik.

Még a kisebbnek látszó, kedvezőtlen családi jelenségek is kártévők, hát még mikor nagyobb bajok is súlyosítják a család életét, mikor száguldó viharok tépik, s borús felhők fekszik meg levegőjét! Hogy fejlődjék ilyen családban a gyermek? Az egészséges növény vajjon sugártalan, penészes pincében fejlődik-e? Miféle kertész lenne az, aki ilyen helyen tartott növénytől várna egészséges fejlődést? És milyen okból hisszük, hogy a nem egészséges erkölcsi levegőjű család gyermeke mégis mindennek ellenére is egészséges karakterűvé fejlődik? Megtörténhet, de ritkán, viszont az is megesik, hogy az egészséges és nemes család fészkéből ezzel ellentétes egyéniség nő ki, mert nincsen szabály kivétel nélkül. Ezen eltérések oka lehet *az átöröklés* és *a családon kívül eső kedvezőtlen körülmények hatása.*

*

A család kötelessége, hogy figyelje gyermekét, a szülő kötelessége, hogy vessen számot azzal, hogy milyen erkölcsi tulajdonságokat örökölhetett gyermeke, mert hiszen neki kell ismernie a családfát. Sajnos, ennek a családfának tanulmányozásával igen keveset törődnek, pedig nagyon fontos lenne ennek alapos ismerete. Ennek ismerete nélkül a nevelő szülő sok mindent nem érthet meg gyermekében és tervszerűen nem is irányíthatja gyermeke nevelését. A testi hajlamokkal, a test sajátosságaival együtt öröklődnek az erkölcsi tulajdonságok is. Csodálkozva kiált fel nem egyszer a szülő, mikor gyermekében felfedez valamely külső testi családi vonást, mikor látja, hogy gyermekének arca, testalkata pontosan megegyezik vagy a közvetlen szülők, vagy a nagyszülők, nem egyszer a család távolabbi tagjának sajátosságával; gyakran mondják: egészen olyan, egészen úgy mozog, lép, beszél, mint ez vagy az a családból. És ha egy kicsit mélyebben tekint a gyermek lelkébe, akkor meg fogja

látni, hogy gyermekének erkölcsi sajátságaiban is sok az öröklött.

Nem szabad, hogy a szülő szemet húnyjon, világosan kell látnia és szemlélődnie, hogy vajjon mily lelki, karakterbeli sajátságokat hozott magával gyermeke, ne csak a jó örökséget lássa meg, ne csak ennek örvendjen, de keresse, hogy nem kapott-e olyan hibákat, melyek nem kívánatosak. A jókat igyekezzék gyermekében megerősíteni, fejleszteni, a rosszakat pedig törekedjék a megfelelő nevelő hatásokkal megjavítani, korlátozni.

Véleményem szerint sok gyermek-tragédiának egyik oka lehet az is, hogy a szülő nem figyelte meg gyermekét, nem ismerte fel a kapott káros és kóros hajlamokat, és nem igyekezett ezeket gyermekéből kinevelni. Az ilyenféle nem törődöm neveléssel a hajlamból elhatalmasodó erő lesz, jellembetegség, mely aztán elsodorja a gyermeket, vagy még gyermekkorában, vagy később, mikor már férfivá lett. Tegyen meg tehát a szülő ezen irányban is mindent gyermeke érdekében, legyen nagyon vigyázó, nagyon óvatos, és ott alkalmazza legerősebben a nevelés gyógyító hatásait, ahol erre a legnagyobb szükség van, mert a neveléssel elejét veheti a bajnak, és ha teljesen nem is semmisítheti meg gyermekében, legalább letompítja. S ha más egyensúlyozó, korlátozó lelki tulajdonságot fejleszt ki s erősít meg gyermekében, akkor ezzel azt a kóros lelki hajlamot is megfékezheti.

*

Mindenekelőtt igyekezzék a szülő erős erkölcsi alapot lerakni gyermeke lelkében, s mivel tehetné ezt inkább, mint a vallás magasztos elveivel. Minden erkölcsi nevelés alapja a jóságos Isten. *Isten nélkül nincs nevelés!* Istenre építsen a szülő, s ez legyen minden nevelő hatásának forrása. Az Isten-Atya tiszteletével, szeretetével, a beléje vetett bizalommal töltsd meg gyermeked lelkét, szívét, ha megteszed, megadtad gyermekednek azt az erőt, mely őt vezetni fogja, mely őt bajaiban megvigasztalja, tűrővé, indulatait fékezővé, bízóvá teszi. Az örök Szeretet, az örök Jóság átvezeti gyermekedet az élet nehéz útjain, s nem engedi, hogy az erkölcsi lápok szennyes vizébe elmerüljön. Tedd meg ezt, vidd gyermeked lelkébe a legteljesebben Istent bele, akkor, még ha egyebekben mulasztást is követtél el, ha gyermekedet te el is hagytad, Isten vele lesz, a gyermek lelkét Istene előtt fel fogja tárni, neki, az Atyának elpanaszolja bajait, elsírja könnyeit és megnyugszik.

A szülőknek többet kell törődniök gyermekeik vallásos nevelésével, már korán meg kell ezt kezdeniök: már az eszmélni kezdő gyermek, mikor még csak hajnalán áll értelme derengésének, már ismerje meg az Istent, az Atyát. Ez legyen az egész lelki életének alapja, ezt vigye magával az iskolába, mint legszentebb, legnemesebb erkölcsi és szellemi birtokát. Keresztény vallásunk az erkölcsnevelés legtökéletesebb forrása, merítsen a szülő ezen forrásból! Én a magam küzdelmes és oly nehéz, árva életéből ezúttal csak egy dolgot említek, csak egy forrást, mely engem annyi bajon átsegített akkor, mikor igazán senkim se volt, aki segíthetett volna, mint az az erő, melyet lelkemben jó szüleim kifejlesztettek. Már mint egészen kis gyermeknek gyakran felolvasták vagy elmondták a *Szentek életének* történeteit. Jól emlékszem a nagy szürke könyvre, látom még most is tisztán a képeket, melyeket annyi érdeklődéssel nézegettem, mily boldog álmodozással merültem el a csodálatos történetekben, a tűrés, a szeretet, az önfeláldozás nagyszerű példáiban! Hányszor jutottak ezek eszembe, mikor ifjúkoromban minden nélkül álltam, mikor az élet nagy pusztáján anyagi és lelki válságokkal küzdöttem, mikor a kísértések éjszakája borított el. De arra gondoltam, hogy fölöttem lebeg az én Isten-Atyám, és azokra a nagy szenvedőkre gondoltam, akikről az a nagy, szürke könyv mondott el csodálatos történeteket. És máris nem éreztem, hogy magam vagyok, nem hittem, hogy csak én szenvedek, én vagyok árván, én vagyok az élet számkivetett bolyongója. Lelkem új erőre kapott, és nem estem kétségbe, nem lettem rabja sem az elernyesztő, sem a meggondolatlanságba sodró indulatoknak. Urrá lettem önmagam fölött, lett életcélom, megnyugodtam.

Azért mondom: *vallásos érzéssel nevelt gyermek, kinek lelkét keresztény vallásunk dús forrásai öntözték, tették benne erőssé és tisztává az erkölcsi érzést, olyan tragédiák központjába nem kerülhet, mint aminők napjainkban is megrázták s megdöbbentették lelkünket.*

*

A lélektelen nihilizmus, amely csak az arany által megszerezhető örömeket ismeri, az viszi romlásba a gyermek, az ifjú lelkét. Ez a szemét ott terpeszkedik mindenfelé. Az utcák szemetjét eltakarítjuk, mikor fog már munkába az erkölcsi szemetet eltakarító seprő? Mikor szűnik meg már a keresztény lelkeket megrontó métely szabadon szétszórása mindenféle formában. Mert ez, ez az, ez a bacillus-áradás nagy részben oka annak, hogy oly sűrűn esnek gyermek-tragédiák.

A gyermek ifjú mindenfelé belebotlik olyanba, ami megfertőzheti erkölcsi életét. Vannak könyvek, újságok, színdarabok, mozi-történetek, regények, novellák, folyóiratok, festmények, reklám-képek, vannak viccek, tréfák, mindennapi kiszólások, vannak cselekedetek, vershangulatok, zeneművek, tudományos elmefuttatások és értekezések, melyek mindahány egészen egy forrásból, egy lélekből, egy világnézetből erednek, egyetlen a céljuk, egyformán mételyt lehelnek, szinte csodálatosan olyanok, mintha egyetlen egy egyén alkotásai volnának. S ezek más-más formában, más-más hangszereléssel, más-más külső cicomában, de egyetlen szellemben hintik a nihilt, hirdetik azt a szellemet, amely az érzékiest magasztalva, az ideálist, a tisztaságot félredobva, a hitet elsorvasztva, a maga durván anyagias világfelfogását ülteti el a lelkekbe. És az efféle minél egyszerűbb, tapasztalatlanabb a lélek, minél naivabb, annál könnyebben hitelre talál, a vetés annál dúsabb termést hoz gazban, dudvában, amit elszórtak. És kell-e jobb talaj effélére, mint a gyermek s ifjú lelke?

A tagadás, a rontás és rombolás Luciferjei a művészet, a tudomány, a szórakoztatás köntösét öltve fel, barangolnak mindenfelé és szedik áldozataikat, hatalmukba ejtik a lelkeket, ernyesztő rabságba vetik, és az ilyen betegek, ilyen enerváltak táborából emelkednek ki a nagy gyermek-tragédiák hősei is.

A kedvezőtlen külső körülmények ellen csak a leggondosabb nevelés, a mindig éber szemmel őrködő szülői lélek, a hit és szeretet meleg otthonának ereje óvhatja meg a gyermeket. Csak ez. Épüljön tehát fel mindenütt a boldog családi otthon, a harmonikus családi élet, melynek oltárán ott ég az Istennek bensőséges szívvel gyüjtött áldozat, a tiszta tűz, melynek melege áthatva a gyermek lelkét, megóvja őt attól, hogy a tragédiák megdöbbentő viharába kerülve, annak áldozatul essék.

LÁTOGATÁS A KÖRMENDI VÁRKASTÉLYBAN.

Írta *Hevesi Mária Angelika dr.*, kalocsai iskolanővér.

«Minden egyéniség hat környezetére, jóra indító morális energiát sugároz bele, vagy befolyást áraszt a rossz felé . . . s a lelkek szépségén úgy olvassuk a kegyelmek nagy áramlásainak irányát, mint a csillogó habjátékon a tengerjárást.» Prohászka püspök tanítja ezt, a modern magyar társadalom nagy apostola, s aki látó szemmel figyeli a lelkek világát, maga is tapasztalja ezt az igazságot. S minél nagyobb egyéniségből, minél kiválóbb lélekből indulnak el ezek a lelkiáramlások, annál messzebb, annál lélekhez szólóbban gyűrűznek el a lelkienergiák hullámverései.

Ilyen titokzatos hullámverés jutott el hozzám, s indított a hullámzás gócpontja felé. Dr. Batthyány-Strattmann László herceg emléke sugározta a morális energiát, s lelkek tiszteletén, áhítatán láttam a hullámverést. Csodálatos segítségről, gyógyulásokról beszéltek, s a tanult ember kétkedése birkózott bennem a katolikus lélek hitével, miközben megindultam Körmend felé.

Körmend.

Féltízkor futott be a motoros a csinos kis állomásra. A városiasan tiszta, kövezett utcákon idillikus, falusi hangulat. Cigánygyerekek targoncán tolnak egy lábtalan cimbalmot, egy-egy ház előtt megállnak, s az egyik pöttön fekete legényke felkapaszkodik a targonca kerekére, úgy veri a húrokat, míg testvérei hegedűn szólaltatják meg az olcsó melódiát. Átmegyünk a másik oldalra, hogy a főzőkanalas, élvező közönséget ne zavarjuk. A szép, négyzetes piactéren alig egy-két kocsa, a forró nyári délelőtt bágyadtsága ömlik el mindenen.

A várkastély.

Méla csönd veszi körül a hatalmas várkastélyt is. Emeletes épületszárnyak négyzetes előteret alkotnak a főépület előtt, s míg az udvar kavicsos útján végighalad az érkező, elég ideje van gyönyörködni az oszlopos főhomlokzat nyugodt pompájában. A schönbrunni sárga falak derülten verik vissza a napsugarat, s alig gondolunk azokra a komor időkre, melyek zajló hullámokkal ostromolták ezt a várat is. Csak a bástyatornyok kétméteres falai beszélnek a régmult időkről, a török harcok borzalmairól, a vasvári béke következményeiről, melyeket a legújabb időkig négy hatalmas félhold hirdetett a bástyatornyokon.

A kórház.

A kapuban fehérszakállas, tisztes férfiú fogad bennünket: a várgondnok. Az özvegy hercegasszony megbízásából megnyitja előttünk az orvosi rendelőt, mely a herceg halála óta elhagyatva áll. «Sokat operált itt a herceg úr, — magyarázza az öreg gondnok — és mindig a hercegasszony segítségével. Különösen a szürkehályogot szerették operálni.» S a hűséges szeretet büszkeségével mutogatja a sok műszert, a tökéletes felszerelést, amelyet ő most nagy gonddal őriz legkisebb urának, a boldogult herceg tizedik élő gyermekének, aki orvosnak készül.

— Nyolcvan—száz beteg is megfordult itt naponta — magyarázza az öreg.

— És mindenkit ingyen gyógyított a herceg? — kérdezem.

— Ingyen?! — kiáltott föl s lelkes szeme elhomályosul — még ő fizetett nekik! Senki sem ment el innen segítség nélkül. Megesett az is, — folytatta nekimelegedve — hogy ki akarták használni az én jó uram irgalmasságát olyanok is, akik nem szorultak rá. Csak rájuk tekintett s átlátott rajtuk, de azért adott. Mikor elmentek, mosolyogva mondta: «Azt hiszik, rászedtek, pedig én szedtem rá őket.»

A baloldali épületszárnyba megyünk. Földszinti szép, gótikus lovagtermét még a herceg engedte át a körmendi egyesületek gyűléseire. Az emeleten van a kórház. Nagy terembe lépünk, innen nyílnak a kisebb szobák. Minden szobának külön védőszentje van: S. Benedictus, S. Ignatius . . . olvassuk a férfiszobák ajtaján, Szent Erzsébet veszi gondjába a nőket. Hideg számok helyett patrónusok igazítanak el, élő, fényes lelkek vezetnek. Mennyivel melegebb, vigasztalóbb! Aki itt gyógyított, az nem tudományában bízott, hanem az égi segítségben, melynek szerény eszköze az emberi ész. «Hat férfi és hat nő részesült itt állandó ápolásban, — magyarázza vezetőnk — Köpcsényben sokkal nagyobb kórházat rendezett be a herceg, de miután ide átköltözött, a köpcsényit átengedte az állam használatára.»

A hercegasszony.

Visszamegyünk a főépületbe. A zöldes márvánnyal burkolt lépcsőházban, a folyosón, a fogadóterem selyem tapétájáról, mindenünnen a Batthyány-ősök néznek le ránk, s talán csodálkoznak a késő kor gyermekén, aki kemény harcok régi fészkében nem hadverő hősök emlékét keresi, hanem egy szentnek lábnyomát.

Síma fekete ruháján nincs hercegi dísz, de ősz fürtökkel koronázott homloka, nyugodt, derűs tekintete a lélek rangjáról beszél. A háziasszony közvetlenségével vezet bennünket teremről-teremre, mutogatja boldogult férje emlékeit. S ha ez emlék nagyon fáj, akkor sem lesz fátyolos a szeme, csupán elhalkul szava a szív titkos rebbenésétől, s mi megilletődve tekintünk e nemes fájdalomra.

A felebaráti szeretet apostola.

«Mi indította a boldogult herceget ilyen nagy felebaráti szeretetre?» Válasz helyett egy képet vesz fel a hercegnő a dolgozószoba asztaláról. «Ezt férjem maga tervezte s utasításai szerint festette meg egy szerzetes.» Az isteni szeretet három nagy tényét látom a képen: Krisztus születését, az Oltáriszentség szerzését s a Megváltó kereszthalálát. Ezt kisebb mezők koszorúja övezi az irgalmasság testi-lelki cselekedeteinek jeleneteivel, s az egész képcsoport alatt Szent Pál szava: «Mindenek fölött pedig szeretettel legyetek, mely a tökéletesség köteléke.» A kép hátára a legszebb szentírási idézeteket íratta Batthyány-Strattmann herceg, hogy szeretetre buzdítsa az embereket, s szomorúan állapítja meg: «Azért van most a világ annyira elvetve gyűlölettel és nyomorúsággal, mivel az isteni szeretet eredetétől eltántorodott és az isteni szeretet megszűnésével az azon alapuló felebaráti szeretet is veszendőbe ment.» Tehát az isteni szeretet ösztönözte a herceget a felebaráti szeretet hősies gyakorlására, s erre tanította gyermekeit is. «Soha senkiről rosszat nem mondott, s környezetében sem tűrte a megszólást» — mondja a hercegasszony.

Közben hazaérkeznek a grófnők a Rábáról. Egyszerű kis vászonruhában vannak s természetes kedvességgel nyujtanak kezet, mialatt a hercegasszony sorra bemutatja gyermekeit. «Öt leányom van, — mondja — de a legidősebb már férjhezment. Az öt fiú közül is egy házas

De a fiúk nincsenek itthon, hárman a jamboreen táboroznak.» S már mutatja is a fényképet, hat körmendi cserkész csoportját, melynek három kispolgári fiú és három Batthyány gróf mosolyog baráti együttesben.

Tovább sétálunk a termeken s most már a leányok is mesélnek. «Itt van a mama harisnyakötőgépe» — mutatja a legkisebb, aki most érettségizett. A gép mellett gondosan összehajtogatva készen áll már egy nagy csomó szép, barna harisnya. «Ancsi is tud gépen dolgozni, — folytatja — de mi csak kézen kötünk, hogy legyen karácsonyra a szegényeknek.»

Az ebédlőterembe érünk. A falakról XIV—XV. századi Batthyányok tekintenek ránk, de az egyik hatalmas palatinus képéhez támasztva egyszerű papírtáblát látunk: Pro paupertate! Kérdésemre az egyik kis kontesz magyarázza, hogy ide, a kisasztalra teszik azt, amit étkezésnél félretesznek a szegényeknek. «Itt a családfő lelke sugárzik» — gondoljuk meghatottan.

«Boldog, akinek van miből adnia!» — szokták mondani az emberek — s ezzel el is intézik az irgalmasságot. Pedig tapasztaljuk, hogy a milliárdos is nehezen ad, ha Isten szeretete nem függetleníti szívét az aranytól. Batthyány-Strattmann hercegnek is meg kellett küzdenie az emberi szív örök hajlamaival ezért a szabadságért. Magánpénztára fölé feliratot készített önmaga figyelmeztetésére: «Felix homo, qui post aurum non abiit.» Ő valóban nem járt az arany után, hanem önmagáról is megfeledkezve adott. Megcsendül lelkünkben a hegyibeszéd első boldogsága: «Beati pauperes spiritu.» Nem az a boldog, akinek van miből adni, hanem Boldogok a lelkiszegények, mert ők tudnak adni.

Az imádság embere.

A herceg hálótermében könyvecskét veszek fel az asztalról: Officium Parvum, Szűz Mária kiszsolozsmája. Hosszú dedikációt olvasok az elején, a boldogult herceg írását: «Te tanítottál az officium imádkozására s azóta, 24 esztendeje, egy nap sem mulasztottam el — írja feleségének. — Ez imádság áldása szálljon vissza rád s adja a jó Isten, hogy még sok éven át együtt operálhassunk hályogot s vezethessük gyermekeinket. Közelebb, közelebb Uram, hozzád!» Elgondolkozva teszem le a könyvet. Huszonnégy év! Egy szerzetesnek is díszére válna az, amit ez a hatalmas főúr, ez a felebaráti szeretetben napestig fáradó orvos olyan egyszerűen, olyan biztosan kijelent Isten előtt.

Keskeny folyosó vezet el a hálótermek előtt. «Ez a mi kis klauzuránk!» — mondogatta a boldogult tréfásan. A falon régi velencei festmények szerzeteseket ábrázolnak, a másik falon a keresztút állomásai. «Minden pénteken együtt végzi a keresztutat az egész család» — magyarázza a hercegasszony.

Az egyik bástya köralakú termébe, a kápolnába jutunk. Aki ezt berendezte, tudta, kinek épít hajlékot. Tisztelete, szeretete és művészi érzéke ragyog mindenfelé. Az aranyos oltáron friss virágok illatoznak, kétoldalt, félkörös padokon a szentmise kézikönyvei. Látszik, hogy itthon van itt a család. Az egyik padon hosszú rózsafüzért látok. Kérdő tekintetemre a hercegasszony suttogva felel: «Ferences rózsafüzér. Férjem maga csinálta. Harmadikrendi volt, én is az vagyok. Ezt mindennap elimádkozta, a rendes rózsafüzért pedig a gyermekekkel együtt végezte minden este.

Táblácska vonja magára figyelmemet: «A minisztrálás rendje. Hétfőn: Papa, Kedden: Laci és Ivi, Szerdán: Franci és Karli . . .» és így tovább. Gyönyörű osztozkodás!

Hátrább nagy harmónium áll. «Szentmise alatt mindig a papa játszott, — magyarázza Blanka grófnő — most Ancsi szokott játszani s mi énekelünk.» Kérésünkre egyszerűen, őszinte áhitattal éneklik el szentként elhunyt bátyjuk, gróf Batthyány Ödön egyik szerzeményét, az Ave Maria-t, amelynek édes melódiája egy ifjú lélek tiszta gazdagságát önti a Szent Szűz lába elé.

A kápolnából a kis oratóriumba megyünk, amelynek zárt csendjében minden szentmise után hangosan elmélkedett családjának a boldogult herceg. Ez elmélkedésben végezték szentáldozás utáni hálaadásukat, s a jó édesapa a napi szent életéből egy-egy követendő vonást állított gyermekei elé.

Mennyi imádság! A léleknek mily sűrű, bensőséges kapcsolata a természetfölötti világgal! — csodálkozom, amint végigtekintek a herceg napirendjén. Aki ily sokszor tekintett bele az örök Szeretet ragyogásába, az valóban megértette a főparancsolat kívánságát. S aki oly szószerint követte Szent Pál intését: «Tehát, míg időnk van, tegyünk jót mindenkivel!», arra az isteni Jóság is kiöntötte kegyelmeinek élő vizét, hogy szökőkút legyen benne az örök életre.

A szenvedés.

«Akit az Ur szeret, megsanyargatja azt» — mondja a Szentírás, és ezt igazolja Batthyány herceg élete is. Hosszú szenvedésben kellett kifényesednie lelkének, mielőtt az örökkévalóság kapui megnyíltak előtte. «Rómába indultunk, — beszéli a hercegasszony — s útközben Bécsben férjem megvizsgáltatta magát. A tanár nem engedte továbbutazni: operálni kellett. A műtét azonban csak ideiglenes javulást hozott. Másfél évig volt beteg, s az utolsó hat hónap alatt irtózatos kínokat szenvedett. Azt mondom — kínokat — hangsúlyozza a hercegasszony, s a szemlélt kínok visszfénye jelenik meg arcán. — De sohasem panaszkodott. A legszörnyűbb rohamok alatt is engem vigasztalt. Ha szólni nem tudott, a tekintete mondta.: Nem baj, nem baj! Utolsó este már nagyon gyenge volt, de azért, mikor az óra negyednyolcat mutatott, hangosan kezdte a közös rózsafüzért, ahogyan egész életében tette. Halála előtt azt kívánta, hogy a szanatórium erkélyére vigyük ki. Azt hittük, nem kap levegőt, hiszen január volt. «Jól vagyok, — biztosított — de szeretnék kiáltani az embereknek: Szeressék az Istent!» — A hercegasszony elhallgatott, s a pár percnyi csendben lepergett lelkünk előtt a herceg isteni szeretetben elégett élete, amely utolsó lobbanásában fáklyává kívánkozott, hogy bevilágítson az önzés éjszakájába.

Az öreg vasutas.

Meghatottan búcsúztunk el a hercegi családtól s haladtunk az állomás felé. Úgy éreztük, hogy itt a természetfölöttinek lehelete érintett meg bennünket és hogy magunkkal hoztunk valamit az isteni szeretet illatából, amely itt mindent betöltött.

— Már elutaznak a kedves nővérek? — szólított meg egy öreg vasutas barátságosan — hiszen csak ma jöttek!?

— Még eddig sem maradtunk volna, ha a hercegasszony nem marasztal oly kedvesen.

— Hát a hercegasszonynál voltak? — kérdi örömmel. — Ó, ha élne a herceg úr — sóhajt fel — más volna itt az élet!

— Ugye nagy jótevője volt a községnek?

— A községnek? — tekint rám szinte megütközve — az egész országnak!

— Sok beteget gyógyított?

— Akármi ügyben fordult ahhoz kérem akárki, nem ment el segítség nélkül. Önként több mint 200 háztelket parcellázott ki a birtokából. Én is ilyen telken lakom, valami igen keveset fizettem érte. De hogy mennyi jót tett a herceg, azt csak a jó Isten tudja. Mert nem engedte ám, hogy beszéljenek róla! Halála után mondta

el az esperes úr is, hogyan segítette ki a harangoknál. Háború után, hogy új harangokat kellett csináltatni, egyet a herceg úr rendelt a boldogult fia, Ödön nevére. A többire össze volt gyüjtve a pénz. Csakhogy a harangok súlyosabbak lettek, mint rendelték, s így — nem emlékszem már, hogy mennyi — egy derék összeg hiányzott az árából. Az esperes úr nem akart a herceghez folyamodni, mert úgyis túlon-túl adakozott, de hogy az öntőmester szorította, mégis csak tőle kért kölcsön. A herceg úr névjegyet írt a banknak, hogy fizesse ki, a kártya hátán meg ez állt: «Visszafizetés az égben.»

— A káplán úr is tud egy esetről. A szomszéd faluban egy becsületes gazda jótállt a sógoráért és miatta megütötték a dobot a háza fölött. Az ottani tanítónő sajnálta a jó embert s írt a hercegnek. Az meg fogta a levelet, s azon mód szaladt a plébániára, s már messziről kiáltotta a káplán úrnak: «Tisztelendő úr, ezt az embert meg kell menteni!» Az el is ment nyomban, visszavásárolta a szegény ember jószágát. El is jött aztán a gazda feleségestől megköszönni. A herceg meg csak úgy orvosköpenyben ment ki hozzájuk, hogy meg se ismerték, és csak elhárította a köszönetet. A jó Istennek köszönjék meg, azt mondta. Kérdezték azután, hogy milyen kamatot fizessenek. «Semilyet se!» — mondja a herceg úr. «Jaj, de akkor hogy tudjuk ezt a nagy összeget visszafizetni?!» — siránkozott az asszony. Akkor a herceg úr csak felmutatott az égre: «Majd ott fönn megfizetik.» Bizony, kedves nővér, a jó embernek csak eleredt a könnye, a herceg úr meg biztatta, hogy szeressék az Istent, gyermekeiket neveljék Isten-félelemben, akkor ő meg lesz fizetve.

— Nem lehet azt elmondani kérem, hogy milyen szent ember volt a herceg úr! — kiált fel megindultan és becsületes kék szeme könnybeborult. — Tizenkilenc esztendeje vagyok itt a körmendi állomáson, Gerecs Gyula a nevem, azóta ismertem a herceg urat. Szívesen elbeszélgetett ő az ilyen magamfajta egyszerű emberekkel. Ő is kérem, egyszerű, szürke ember volt. Aki nem ismerte, bizony nem nézte ki belőle, hogy kicsoda. Mert ő kérem, nem becsülte a pompát, csak ha a templomban, a körmeneten kellett fényt kifejtenie. Ott volt mindig az egész család. S ha az Oltáriszentséggel áldást adtak, nem nézte ám, hogy hova térdel! Két térdre borult a legnagyobb porban is.

— De most már tessék szedelőzködni, mert bejár a vonat — figyelmeztetett az öreg vasutas jóakarattal, míg én időről, vonatról megfeledkezve, figyeltem ennek az egyszerű, szép emberi léleknek megnyilatkozását. Annak a nagy léleknek, annak a szent emberi életnek fénye sugárzott belőle, amelyről beszélt, s eszembe juttatta Prohászka püspök szavait: «... a lelkek szépségén úgy olvassuk a kegyelmek nagy áramlásainak irányát, mint a csillogó habjátékon a tengerjárást.»

GABALY.

Írta *Radványné Ruttkay Emma.*

Korán kezdte a «karriert». Más emberbimbó még alig hagyta el a csörgőt s a bábú, vagy a kóc-sörényű lovacska rejtélye ejtette bámész csodálatba, Gabaly pedig már «házat» építgetett a virággruppok közepén, maradék fazsindelyekből, amik roppant szófogadó anyagnak bizonyultak ehhez a művelethez. A «ház» lakói nagycsápú szarvasbogarak, puffadt varangyosbékák voltak, néha pillangók, cincérek, katicabogarak, ahogy éppen a véletlen hozta őket Gabaly kezeügyébe.

Borzasztóan szerette Gabaly a mozgó, eleven életet s a hajasbaba elfekhetett a kis öcsi kocsijában a nagy mandulafa alatt, hacsak Hektor, a házőrző nem rángatta játékos kedvében.

Hanem az állatok, picik-nagyok, ezer csodát rejtegettek és mutogattak annak, aki szerette őket. Gabaly pedig rajongott értük, beszélgetett velük, mesélt nekik csodálatos meséket és — szóval értették egymást az emberke és a csúszó-mászók.

Néha megesett, hogy Hektor, vagy Kinosz a fehér kecske is megcsodálhatta Gabaly házikójának lakóit, csak éppen nem sok köszönet volt őkelméék érdeklődésében. Hektor az orrával, Kinosz a szarvával ijesztett bele a Gabaly birodalmába.

Ja persze: Gabaly. Kicsit furcsa név. Furcsa egy aranyszőke, kerek nagy fekete szemű, apró leánykának. De úgy kapta ezt a nevet talán már pólyás korában. Mert már akkor is más volt. Ma azt mondanák, hogy csodagyerek, és büszkék volnának a szülei a gyerek rendkívüli megnyilatkozásaira. Talán pszichiáterhez vinnék s komoly, tudományos tanácsokkal gazdagon egyengetnék a csöppség sokatigérő útját. Akkor? Akkor «haszontalan kölyök» volt, aki minden lében kanál, aki a tudás szomjával örökös kutatások között élt s nyugtalan lelke előtt nem maradhatott rejtve semmi s nem maradhatott nyugton senki, hát — nem csoda, ha valahogyan reá ragadt és rajta maradt a Gabaly név.

Mert mi sem természetesebb, mint az, hogy az aranyszőke Murilló fejecske sok gabalyt csinált a házban és azon kívül, ahol a lábát — akár rövid időre is — megvetette. Odajutott a dolog, hogy féltek tőle, szemmel kísérték, vigyáztak rá s ha nem volt szem előtt, az egész ház kereste-kutatta: — jaj, hol van Gabaly? miben töri a fejét? nem csinál-e bajt?

Hát csinált, persze, hogy csinált. Nem is lehetett az másképp. A tarkahasú béka megbetegedett. Valószínűleg a Gabaly fogháza ártott meg neki. Mikor az ember megbetegszik, ágyba dugják. Igen ám, de a virágerdőbe rejtett zsindelyházikóban sem ágy, sem párna nincsen. Addig-addig töprengett Gabaly, míg felfedezte a segítséget. Behúzódott a gyerekszobába s a saját párnájából olyan szép kis párnát vágott, hogy maga is megcsodálta. Az olló is dolgozott, a tű is. Nehéz művelet volt és megbecsülni való. Gabaly ott verejtékezett, sóhajtozott a rózsaszínű szőnyegen s dehogy vette észre, hogy pihefelhő borítja már az egész szobát. Varangynak párna kell, hogy meggyógyuljon. Csak azok a csúnya nagyok nem értik a gyermekszív áldott szándékát s talán nem is a kislány, de a nagyok csinálták ilyenkor a gabalyt. Most is. Nagy zenebona lett s az ilyen zenebonákból nehéz kimenekülni. Ebédet sem kapott Gabaly s órák mulva is ott szipogott szegényke a virágok között, ahová szintén csak rettegve léphetett, mert hányszor megtiltotta anya, hogy belegázoljon a virágba. Pedig nem is gázolt. Olyan vigyázva lépegetett, mint a pillangók. Be csodaszépek voltak a nagy, magas liliomok, a futórózsák, a georginák. Akár egy erdő. És alattuk a zsindelyházikó s a szegény, beteg varangy.

De a kis párnát mégis megmentette Gabaly s a varangy is ott fekszik rajta. Talán meg is gyógyul. Talán éjjel kimenekül ebből a szerető oltalomból s reggelre majd más csodákat sorakoztat a ház, a nagy kert, körös-körül a szomszéd kertek, miknek rácsai, deszkahasadékai ugyancsak ismerték a Gabaly kerek szemének kíváncsi sugarát.

Nem, Gabaly igazán nem volt «jó gyerek». Nem abban az értelemben, ahogy a nagyok gondolták. Már Piri, a nagyobbik, az igen, az jó volt. Úgy rettegte apja hangos szavát, a mennydörgést, meg a kéményseprőt, hogy nemritkán az ágyak alól kellett kihúzni szegényt Gabaly nagy mulatságára. De hogyis ne. Az ő szemében Piri nagylány volt, már iskolás, öcsi ringatását is rábízták néha, s ez nagy szó! És mégis félt a kéményseprőtől.

Egyszer, anya éppen öcsit altatta, a gyermeklány a cselédnek segédkezett valamerre s anya Pirit bízta meg, hogy a nagy éléskamrából édesalmát hozzon az uzsonnai vajaskenyérhez. — Kettőt neked, kettőt Gabalynak — hangzott a parancs. (Már véletlenül sem hívták az igazi nevén, Anikónak.) Egy perc mulva ott ágaskodott Piri az alma után. Csak ne lett volna csokoládétorta egy polccal feljebb! Ez csinált minden bajt.

Írtózatos csörömpölés! Lekvárok, befőttek, zsírosbödön, tojás, csokoládétorta felismerhetetlen masszában hevert a földön, a két gyerek az állvány alatt, bőgő rettegéssel. Azaz, hogy csak Piri rettegett szörnyen. Gabalynak menten az jutott eszébe, hogy mégis csak rosszul állították fel a nagyok azt az állványt, hogy két ilyen kis gyerek ágaskodásától felborult. Itt van ni, most ez történt. Ki tehet erről?

Az anyjuk rémülten rohant be s mert hogy a két gyereket épnek látta, Pirit a cseléd keze alá tuszkolta, hogy az mossa le róla a lekvárt, Gabalyt pedig püffölni kezdte, mert — biztosan ez az imposztor volt az oka a teméntelen kárnak. Ki is lehetett volna más? Piri jó, Piri óvatos, Piri ügyes, félénk, szófogadó kislány, de Gabaly?

— Mars a szalonba! Ott fogsz térdelni estig. Nekem ki ne mozdulj! — kiáltott rá az anyja.

Gabaly letérdelt, aztán később, hogy már nagyon fájt a dereka és sajgott a térde, neki borult a bordó karosszéknek és álomba sírta magát. Mikor felébredt, furcsa szürkület terjengett a szobában, nem lehetett tudni, hogy reggel van-e, vagy esteledik?

Lassan kilopakodott a házból. Vendégek ültek a nagy hárs alatt, a kerti asztal körül, s Gabaly észrevétlenül lopakodhatott kijjebb a kapuhoz.

Estefelé van hát. Reggel nem szoktak vendégek jönni. Akkor a gyerekek még kint játszanak az utcán.

Ritkán lehetett túlmenni ezen a birodalmon, amit a nagy kapu és a szőllővel befutott fal elzárt. Hiszen volt itt hely elég. Virágos udvar, külön ákácos udvar, nagy kert, minden, de odakünn az utcán pajtás, hasonlókorú, más, iskolai és szülői fegyelem alól kiszabadult, fékevesztett lármás had!

Ez kellett Gabalynak! Lám ni, most is gerendák, deszkák voltak halomba rakva a házak előtt s mennyi gyerek bujkált fölöttük, alattuk. Mennyivel különb ez közöttük lenni és nem az ablakból nézni őket!

Most aztán Gabaly is itt van. A sírástól még erősebben maszatos a képe, de már nevet s már ő is felágaskodik a lóbálós hintára, amit a fiúk csináltak. Ez is más, mint a benti kötélhinta. A gerendarakáson egy fehér, illatos deszka. Illatos, egy egész erdő illata benne van. Gabaly már fent ül a deszka egyik végén, túloldalt a Kádárék fia és billeg a deszka föl-le, föl-le, magasan, mintha a mennyországba akarna repülni.

Aztán, hogy, hogy nem, az egyik gyerek a deszka alatt akart átszaladni. Pont a Gabaly oldalán. Szerencsére csak a füle horzsolódott, de a fül vérzett s a gyerek orrából, szeméből patakok csorogtak. Gabaly felugrott, ő is megütötte magát, de segíteni szeretett volna. Kis kötényével résztvevőn törülgette a póruljárt pajtás fülét s mintha csakugyan ő volna a hibás, nekifogott a békéltetésnek, cirógatásnak:

— No sírj, no, ne sírj már! Bejössz hozzánk és én neked adom a varangyot. Lekvárt is kapsz, tele van a kamra, mind kiborult, torta is van benne, meglátod, no, ne sírj hát!

Hanem Gabalyt, a bűnös delikvenst már valami erős kéz ragadta vállon és cipelte be a kapún túl. Az apja volt. Meg a pipaszár. De arról jobb nem beszélni.

Bemenekült a konyhába, ott a cseléd támadt rá: — Menjen már innen, jobb ha nem látom. Mennyi dolgot csinált nekem! Az egész kamrát ki kellett takarítani. Most se vagyok készen s ott a mosásom félben. Már készen volnék. Menjen, innen, menjen, ha mondom.

Szegény Gabaly beoldalgott a gyerekszobába. Mondta volna ő, hogy hiszen nem is hibás, ő csak a széket tartotta, amelyiken Piri ágaskodott, meg Pirit próbálta emelni, mert hogy nem érte el az almát, de hát minek beszéljen? Úgysem értik meg. Hallgatással vállalta a bűnösséget sokszor, mindig. Kényelmesebb még a verést is vállalni, mint magyarázkodni ezeknek a kegyetlen nagyoknak, akik olyan könnyen elverik a gyereket, dehogy gondolkodnak azon, hogy kell-e azt a gyereket verni, megérdemelte-é a verést?

Ezen s az életével ily módon kapcsolatos problémákon sokszor eltöprengett s ilyenkor olyan komollyá vált a kis arca, akár a nagymamáé. A nagymamáé, aki talán mégis az egyetlen volt, aki megértette Gabalyt. Vagy talán ő is csak azért, mert oly ritkán láthatták egymást? Mindössze kétszer a Gabaly kis életében. Kétszer a nyári vakáción.

És lám, a jó nagymama miatt is kikapott már. Úgy történt, hogy a Piri intézeti fekete ruhája nagyon, de nagyon tetszett a kicsinek. Egyszer titokban fel is vette, kiment benne az utcára s nagy begyesen sétált az ablak alatt. Feketében, szomorúan, úgy, ahogy a temetéseken látta. A ruha majdnem a földet seperte, hát jobb volt leülni a kapu lépcsőjére és beledolgozni magát a bánatba, amint az az ilyen fekete ruhához illik.

A kenyérsütő Liptákné meg is kérdezte tőle:

— No, kis Anikó, miért van fekete ruhában, csak nem halt meg valaki?

Az ám, ha az ember feketében van, akkor talán meg is kellett halnia valakinek. Most mit mondjon? A nagymama, igen, ő a legöregebb, meg aztán messze is van, nem tudja meg, nem hallja meg, hogy a kis unoka gyászos képpel azt vágja ki, szinte dicsekedve:

— A nagymama halt meg, a nagymama.

Nem gondolt arra, hogy Liptákné menten befordul a kapun, nem annyira a részvétével, mint inkább azért, mert kíváncsi volt szörnyen.

Gabaly nem jót sejtett s szívesen eltűnt volna a föld színéről, de már elbujni is késő volt, hiszen anya már szólította is. Szigorúan, semmi jót sem igérően.

— Gyere csak, Gabaly, gyere csak!

Hát ment, megadással, lógó fejjel az elkerülhetetlen végzet elé. És aztán jött a családi tanács, a végenincs erkölcsi prédikációk, verés, először azért, mert bepiszkította a Piri fekete ruháját, de legfőképpen azért, mert azt hazudta, hogy meghalt a nagymama.

Így ment ez napról-napra. Gabaly fölött kazalban tornyosultak a rosszaságok szalmaszálai. Már nemcsak az utcában volt híre, de akárki jött a városka bármely részéből, tudta, hogy ő a tanárék rossz kislánya.

Anyja, apja regélni tudott mindig a Gabaly viselt dolgairól. Ő meg csak elmenekült ilyenkor, ha lehetett. Elmenekült a pillangókhoz, bogarakhoz, békákhoz, a házőrzőhöz, meg a kecskékhez. Azok nem bántották, azok megértették.

Piri is szerette az állatokat, de inkább csak a selyemhernyókat. Nagy levél petét őrizgetett, hogy majd kibújnak a kicsi fekete hernyók, olyanok, mint a kis hangyák, aztán megint megnőnek, selyemfonalat eresztenek...

Gabaly egyszer megnyomott a körmével egy ilyen kis sárga petét, hát nagyot pattant. Ez persze mulatságos

volt. Nem nyugodott addig, míg az összes selyemhernyópetét fel nem pukkasztotta. Csinálhatta volna ezt utóvégre más is s hogy van az, hogy mikor észrevették, mégis ő kapott ki.

Már csak annak örült, hogy ősszel iskolába kerül. Nem lesz otthon. Tanulni fog, jó kislány lesz.

Egy szép szeptemberi napon el is indult a nagy útra. A feje zúgott a sok otthoni oktatástól. Piri kézenfogvást vezette s a világért el nem eresztette volna a kezét, nehogy valami bajt csináljon.

Szép fehér kötényke volt mindkettőjük előtt. Piros és kékkel hímezve, takaros zsebecskével, gallérkával, öröm volt látni.

Az iskola folyosóján hemzsegve szaladgált a sok gyerek. Piri csak fogta a Gabaly kezét, hiába akart félre ugrani, mikor egy vadóc fiú rohanvást jött nekik. A következő percben aztán már meg is történt a szerencsétlenség. A fiú nyitott tintásüveggel Gabalynak ütődött, aki — szegényke — fel sem szisszenhetett az ütés fájdalmától, már sirathatta gyönyörű fehér kötényét, amit tökéletesen elértelenített a tinta.

A kis Gabaly a rémült szemmel álló gyerekhad sorfala közt nekidőlt a falnak és olyan keservesen sírt, mintha a kis szíve menten meg akarna hasadni. Most, most tört ki belőle minden elfojtott keserűség.

— Hát éppen ő, megint ő? — Itt volt Piri is, ugyanolyan fehér köténnyel, miért nem őrá ömlött a tinta? Vagy miért nem ömlött valamelyik másik gyerekre, hiszen mennyien vannak! Miért nem azok közül vágta gyomron valamelyiket az a csúnya fiú? Csak egyszer, véletlenül kerülte volna el őt a szerencsétlenség.

Már most mi lesz? Hogyan megy be az iskolába a tanító néni szemei elé? És hogyan megy haza? Micsoda verés lesz ennek a vége! És mekkora szidások! — Persze, Gabaly, — ki mással is történhetik ilyen, mint ezzel a rossz Gaballyal?

Levették róla a tintás kötényt. Kik és mit beszéltek körülötte, nem is hallotta. Csak arra eszmélt fel, hogy bent ül a ragyogóan fehér iskolában, képek, falitáblák sorakoznak a falon, s ő már húzta a vonalakat a palatáblán szépen, egymás mellé. A palavesszó csikorgott irgalmatlanul, Gabaly piros nyelvecskéje kilógott a nagy igyekezettől, szöszke hajfürtjei a szemére, a palatáblára borultak, körülsátorozták védő puhasággal ezt a más életet, ami most kezdődik, ezzel a lélekszántogató kicsike vonással, amiből holnap, vagy holnapután nagy, nagy dolog születik meg: az első «i» betű.

AZ ÚJ NEMZETI IDEÁL.

Az akaratnevelésről. — Irta: *Marton László.*

Az egész világ forrongó átalakulásban van. Minden tekintetben forduló ponthoz jutottunk. Európában is nyugtalanság járja át a lelkeket s nagy változások feszültségét érezzük, melyek bármikor kirobbanáshoz vezethetnek. Közép- és Kelet-Európában ezenkívül még gazdasági káosz is van, amelyet a békediktátumok hoztak létre. A magyarság létküzdelmének legsúlyosabb éveit éli napjainkban, s így nem csoda, ha mindannyian érezzük ezt a válságot az élet egész vonalán.

A *Ma* egyre fokozódó követelményeket támaszt elénk, tehát a *nevelésnek* is alkalmazkodnia kell a változott körülményekhez. Kétségtelen, hogy a nevelés legszorosabb összefüggésben van a kor gazdasági és társadalmi átalakulásával, szellemi áramlataival, s a neveléstudomány épp úgy kora tükre, mint akár a művészet vagy az irodalom.

Fölmerül bennünk a probléma: vajjon a mai gyermeket hogy visszük bele abba a forgatagba, amelyet a bevezetésben pár mondattal jellemezni próbáltam; hogy állítjuk a mai élet kérlelhetetlen realitásai elé, amelyeket nem tagadhatunk le előlük, s vajjon bírja-e napjaink iramát, fölfokozott tempóját — vagy csak patópálos, tehetetlen kényszeredettje lesz a sorsnak?!

... Igen, könnyen az lesz, ha nem visz magával egy szilárd lelki alapot, ha hiányzik belőle a munkára és elmélyedésre való hajlam! Így akaratbénultan és gyámoltalanul néz szembe a nehézségekkel és akadályokkal, amelyek özönével zúdulnak reá úgyis, — hiszen sohase volt olyan nehéz fiatalnak lenni, mint éppen ma...

Elsőrendű érdek tehát, hogy a gyermek alapos akarat- és jellemnevelésen menjen át, mert a tárgyi tudás s gyakorlati felkészültség önmagában még nem boldogít és nem nemzetfenntartó erő. A következőkben erről szeretnék néhány gyakorlati szempontot adni a mai lélektan alapján.

Az embernek vannak öröklött lelki diszpozíciói, amelyeket születéskor hozott magával, s közönségesen úgy szoktuk mondani, hogy *ez* a természete. Ezt az alapkaraktert kell irányítanunk, formálnunk nevelés, oktatás által — különösen akkor, ha az nagyon is irányításra, formálásra szorul. Mint mindenben, úgy ezen a téren is döntőhatásúak azok a benyomások és hatások, amelyeket a gyermek a szülői házból hoz magával.

Itt főként 10—14 éves, vagyis a serdülő korban, illetőleg a serdülő kor előtt lévő gyermekek akaratneveléséről lesz szó. Sokan azt mondják, hogy hagyjuk ekkor már a gyermeket magára, «tanuljon meg a maga lábán járni» s legyen belőle olyan ember, amilyen akar és tud lenni. Ez nagy tévedés! Sohse volt nagyobb szükség vezető kezekre, mint ebben a korban, hisz úgy a testi szervezete, mint idegrendszere s kedélyvilága nagy átalakuláson megy át. Tehát nem engedhetjük, hogy az egyre változó indulatai és szeszélyei szerint cselekedjék. Nyerjük meg a bizalmát, ingerültsége ellenére is bánjunk vele barátságosan, de minden szelídségünk mellett legyünk határozottak és következetesek, mert csak ezzel tudjuk akaratát jó irányba vezetni, és sohse felejtsük el, hogy a jó példa a legnagyobb tanítómester.

Tanulja meg a gyermek, hogy a parancsoknak engedelmeskedni kell, ha nem is látja be azoknak a szükségességét: ezeket mélyebb meggondolás hozta létre. De az engedelmesség nem fosztja meg őt akaratától! Ez egy erkölcsi kötelesség, mely nélkül az iskolai, majd a külső társadalmi életbe sem tudna beilleszkedni, s így nem lenne jó polgára a hazának.

De ne törjük le a gyermek akaratát, vagy legalább is csak indokolt esetben nyúljunk ehhez az eszközhöz. Ha valamely dologban árnyalatilag különvéleményünk van, akkor igyekezzünk őt *belátáshoz* vezetni. Tudja meg az okokat, amelyek miatt cselekednie kell, és lássa a következményeket, amelyek tetteinket mindig kísérik. Keltsük fel benne a felelősségtudatot; nemcsak a felnőtteknek, hanem a gyermekeknek is helyt kell állniok a maguk kis körén belül tetteikért és szavaikért.

Keveset és röviden parancsoljunk vagy tiltsunk! Az örökös — és különösen erőtlen — tilalmakkal csak akadályozzuk a gyermeket szabad mozgásában. A megfontolt és kiadott parancsot azonban feltétlenül és legjobb tudásával kell teljesítenie. Később olyan irányba segítsük és szoktassuk, hogy fölismerje a maga vitális érdekeit, élet-

célját — természetesen korának és befogadóképességének megfelelő módon. Elcsépeltnek látszik, de örökké igaz a közmondás, hogy «mindenki a saját szerencséjének a kovácsa». A külvilági eseményeket nem mi irányítjuk: ez kétségtelen. Másrészt — mint már érintettük — alapvető hajlamaink is vannak, amelyek ösztönösen ragadnak bizonyos irányba. Ez is igaz; — de nem bízhatjuk azért sorsunkat a vak véletlenre és az ösztönökre. Soha nem adjuk fel azt a hitünket, hogy a *külső tényezők* és az *öröklött hajlamok* mellé igenis módunk van harmadiknak bekapcsolni a magunk *akaraterejének* teremtő lendületét!

Nem akarom itt felvonultatni a filozófusok hosszú sorát, csak a legnagyobbaktól idézek néhány megállapítást. Aquinói szent Tamás szerint az egész erkölcsiség ott kezdődik, ahol az akarat uralma. Platonnál a négy sarkalatos erény között foglal helyet az akarat. Nietzsche megalkotta az Übermensch-típust, az emberfölötti ember fogalmát, aki minden akadályon keresztültör; szerinte nem az értelem, hanem az akarat teszi naggyá az embert. Schoppenhauer szerint is: a világ lényege az akarat.

Itt nincs hely arra, hogy irodalmi példákon bebizonyítsam, hogy egyes írók — például amikor a regényhős minden bűnözését a vak és buta «sors szeszélyére» hárítják — milyen rombolást végeznek az olvasó lelkében. De megemlítem, hogy van más irodalom is: mely a harcoló embert, a heroizmust, az akaraterő csodáit állítja az ifjúság elé!

Legyen az új nemzeti ideál: a heroikus, a munkát és felelősséget bátran vállaló, harcos ifjúság! Legyen a magyar ifjúság fölkészült és erős, legyen akaraterejének teljes birtokában, mert nagy küzdelem vár reá, ha be akarja tölteni a magyarság történeti küldetését.

PESSZIMISTA ÉS OPTIMISTA SZÜLŐK.

Írta *dr. Sármándi Sándor.*

Egy kiváló pedagógustól hallottam már sok év előtt, hogy a szülőnek saját gyermekéről mondott ítéletét nem szabad fenntartás nélkül sem kedvezőbbnek, sem kedvezőtlenebbnek tartani a valóságnál. Tagadhatatlan ugyan, hogy igen sok szülő hajlik arra, hogy saját gyermekének minden eszes megnyilatkozását túlbecsülje, ami a tapasztalt pedagógust nem képes elkápráztatni, de az sem ritka, hogy a szülő bizonyos kedvezőtlen tünetet észlelve, könnyebben megijed a tapasztalt nevelőnél, aki ismeri számos sikerült ember gyermekkori árnyoldalait. Ezen igaz megállapodásból kiindulva, próbáljuk megérteni a pesszimista és optimista szülőket egyaránt.

Mi az optimizmus és pesszimizmus kútforrása? (Itt kikapcsoljuk a filozófiai és politikai szempontokat és kizárólag a gyermek jövőjébe vetett reményre korlátozódunk.) Egyrészt a gyermekbe vetett remény, másrészt ennek megvalósulási lehetősége, végül pedig az akadályok leküzdésébe vetett bizalom veendő tekintetbe. Ezekkel kapcsolatban különösebb módon kell hangsúlyoznunk a helyes középutat, mint a nevelésben más alkalommal. A gyermekbe vetett túlzott bizalom — aminek eredménye sokszor az előttünk torz formában megjelenő csodagyermek — elkapatottá tesz (különösen serdülő korban), a szülő pedig hajlik arra, hogy az általános szempontokat figyelmen kívül hagyva, félrenevelje gyermekét. Ez sok esetben később bosszulja meg magát és a későbbi bukás lehetetlenné teszi az újabb felemelkedést. A megvalósítási lehetőségeknél talán lehet a középúttól kissé eltérő optimizmust követelni (de csak nagyon mérsékelt formában), ha ezt kiegészíti bizonyos egyensúlyozó készség a kudarcok leküzdésére. E tekintetben a szülőnek kell vezető szerepet vinni a gyermekkel szemben, akiben csak bizonyos sikerek átélése után szilárdulhat meg az önbizalom. Az akadályok leküzdése az élet legnehezebb feladata, erre csak fokozatosan lehet a teljes önállósulásig ránevelni. Így reális utakon haladva, meg lehet annyi optimizmust tartani, amennyi szükséges az élethivatás felismeréséhez és teljesítéséhez, másrészt a pesszimizmusnak azt a minimális mennyiségét, amennyi a nehézségek elviseléséhez szükséges. Ne ijedjünk meg az utóbbitól. Amennyire helytelen a végső pesszimizmus és elkeseredés, annyira bele kell magunkat élni az átmeneti kudarcba kétségbeesés nélkül. Ez már gyermekkorban mindenkibe belenevelendő. Most vizsgáljunk meg néhány konkrét példát. Pesszimista az az anya, aki gyermekeinél látja a teljes kudarcot. Iskolában nem boldogulnak, nincs bennük semmi erkölcsi érzék, kötelességtudás, szülőik iránt tiszteletlenek és az anya nem tudja, hogyan orvosolja az esetet. Pedig még az ilyen esetekben sem szabad kétségbeesni, nem szabad azonban ölbetett kezekkel a javulást várni. Ha nincs nagyobb elmeállapotbeli és erkölcsi defektus, akkor következetességgel, helyes napirenddel, fegyelemmel, valamint lelki hatásokkal lehet segíteni. Pesszimista az az apa, aki saját szellemi fölényét látva, gyermeke lassúbb fejlődése miatt elkeseredik, pedig a lassúbb fejlődés nem okozhat végzetesebb bajt. De ennek következményeit le kell vonni és nem szabad a gyorsabb ütemű fejlődést erőltetni. Még az önkéntes osztályismétlés sem árt bizonyos esetben. Pesszimista az a szülő, aki látja, hogy tehetséges gyermeke mostoha körülmények közepette nem fog érvényesülni. Ez esetben nehéz tanácsot adni, de még leginkább a tehetség sokoldalú kifejlesztésétől várhatunk eredményt. Ezzel szemben optimista az a szülő, akinek gyermekeivel hosszabb ideig nem volt baja és nem lát fenyegető veszélyt. Ne vegyük el az ilyen gyermek kedvét, de a mai időkben senkit sem szabad az életbe kibocsátani a fenyegető veszélyek feltárása nélkül. E védőoltást legalább is a veszedelmek feltárásával meg kell adni. Az is optimista, aki sok bajt élt át, de úgy érzi, hogy már minden bajt gyermekeivel együtt leküzdött. Ez esetben az optimizmus indokolt, de a további megelőzést nem teszi feleslegessé, hiszen az izmos atléta teljesítőképessége is csökken további edzés nélkül.

Ezzel elérkeztünk a mai időkhöz. Most megadhatjuk a választ a mai pesszimistáknak és optimistáknak. A régi jó idők visszasírása kárbaveszett fáradság. De azt konkrét példákon láthatjuk, hogy sokan még a mai időkben is feltalálták magukat és csináltak szép karriért. Ezt látva, nem lehetnek a mai szülők sem teljes pesszimisták. De hozzá kell a gyermeket edzeni a mai élethez. Az idegesség hangoztatása divat lett, ezzel azonban szakítanunk kell. Inkább az edzettség legyen divat, de nem kizárólag fiziológiai értelemben. A lelki edzettség a főcél, ami elsősorban a küzdőképességben nyilvánul meg. Erre ma még a jobbmódú családokban is rá kell nevelni a gyermekeket. E készség akkor fejlődik ki, ha a gyermek többszörös kudarc után is talpra tud állani. Iskolai kudarc, remények megsemmisülése stb. esetén ne legyen a szülő csak bíráló, még kevésbbé szidó. A lélekre való hatás a legfontosabb. A mai nagy történelmi átalakulások idején az újonnan felülkerekedett államférfiak nevét már az elemista gyermekek is ismerik. Nekik azonban csak az uralmon levő Hitler, Mussolini stb. imponál és szívesen ismétel-

getik ezek jelszavait. De hányan tudják azt, hogy a legkülönbözőbb pártállású nagy államférfiak (az említetteken kívül Macdonald, Hoover stb.) mennyi küzdelmen mentek át. Erről az oldalról is be kell őket a gyermekek előtt mutatni a nehézségek kidomborításával. E mellett szoktassuk őket gyakorlatilag is hozzá a nehézségek elviseléséhez. (Pl. mondjanak le néha a cukorról, hogy anyjuknak valamit megvehessenek. Ez később megnyilvánulhat kevesebb alvásban, hogy az így feláldozott időben anyjuknak segítsenek.) Ha ilyen körülmények között serdülő korban a dédelgetett, becézett, féltett ifjú helyett a talpraesett gyermek fog a szülő előtt állani, megokoltabb lesz az optimizmus és még a mai időkben is fűzhetünk komoly reményeket az iskolában ülő fiatalsághoz.

BIZALMAS BESZÉLGETÉSEK.

Irta *Tóth Anna.*

«Ugy félnek a fiaim a könyvtől, mint az ördög a tömjénfüsttől.»

Egykori barátnőm, régi jó kenyerespajtásom a polgáriból, hosszú évek távolságából előlépett. Írt. Örült, hogy felfedezte hol vagyok, meg hogy mi vagyok, mert súlyos gond nyomja a lelkét, tőlem várja az orvosságát.

Falun él, intéző az ura, okos, jó ember, kitűnő gazda. Őt is ügyes háziasszonynak tisztelik. Gyermekük kettő van. Minden gondjukat, minden lelküket rájuk pazarolják. Váljék belőlük egész ember!

Ment is minden rendben egészen addig, míg a fiúk iskolába nem kerültek. Még az első évek csak lezajlottak valahogy az elemiben, hanem amióta bekerültek a reálgimnáziumba, jönnek ám a panaszok.

Nem tanulnak. Hiába kérés, könyörgés, bíztatás, ajándék, vagy büntetés. Még a látogatások alkalmával kiosztott apai pofonok sem hoznak javulást a bizonyítványokba. A gyerekek állandóan az elégséges és elégtelen határán bukdácsolnak.

Jól táplált, jól fejlett, eleven eszű, sőt csillogóan ötletes, szellemes fiúk. Minden érdekli őket, ami szó, hang, mozgás, amit megnézhetnek, megfoghatnak, kipróbálhatnak, de csak addig, amíg nem betű. Abban a pillanatban, amint könyvön keresztül kellene eredményhez jutniok, megtorpannak, undor ül ki az arcukra, meg tiltakozás. Nem kell nekik.

— Könyviszonyban szenvednek — írja a barátnőm.

Hátha szenvednek, gondoltam, akkor betegek. Én viszont nem vagyok vájákos asszony, aki távolbalátással, vagy ráolvasással gyógyít. Nekem látnom kell a beteget, annál is inkább, mert két páciensről van szó, akik ugyanazon betegségben szenvednek, holott tagadom, hogy két ember teljesen azonos életmegnyilatkozású lehessen, még ha egytestvér lélek is.

A kórokozónak valahol az otthon levegőjében kell lennie. Lássuk tehát azt az otthont!

Meghívattam magam velük a karácsonyi vakációra.

Boldog áradozással vártak. Tárt kapu, tárt szív, terített asztalok, meg reménykedő két pár szülői szem rajtam.

Az orvos parancsol. Én is. A fiúknak sejtelmük sem lehet a jövetelem céljáról! Össze akarok velük barátkozni.

Hó is volt, jég is volt, szánkózni is lehetett, meg hóembert is csinálni, jól kifagyva meleg kályha mellé bújni, nagy ping-pong csatákat vívni, a «tanár úrnőt» mindig az ajtón kívül hagyni, diákhuncutságokon nagyokat kacagni — összemelegedni.

Sikerült.

És a két gyermek kivirágzott bizalma révén sikerült egy meglepő új tapasztalatra szert tennem:

A fiúk könyviszonyának egykori mesés könyvük az oka.

Teltek a napok. Csak annyit láttam, hogy az én fiaim nem is olyan «betegek». Helyén volt ezeknek az eszük is, szívük is, épkézláb falusi termés volt ez mind a kettő. Először még arra gondoltam, hogy itt talán a motorikus-típusnak két iskolapéldájával lesz dolgom, de hamarosan láttam, hogy nem. Érdeklik ezeket az elvont dolgok is, csak a könyvvel nem volt szabad előhozakodni. Attól menten besavanyodtak.

A karácsony és új év közötti hétköznapok programmjába egy kis tanulást is illesztettem bele. Én az ablakhoz ültem az olvasni valómmal, ők nagy huza-vonával előszedték a tanszereiket. De csak piszkálódtak rajtuk.

Mondom a nagyobbiknak:

— Olvasd fel a történelem-leckédet, hadd hallom, mit tanultok a reálgimnáziumban!

Vakaródzik, fészkelődik, köhécsel, aztán belekezd, éktelenül makogva, hangsúly és szín nélkül, élvezhetetlenül.

— Ejha, — csodálkozom — hát te csak így tudsz olvasni? Miért nem gyakorlod magadat?

— Nem szeretek én olvasni! — ránt magán türelmetlenül.

— Hát a sok szép ifjúsági könyvtári könyvet nem szoktad olvasni?

— Nem én! Elmondatom a fiúkkal, mi van bennük.

— Szóval, a történet érdekel. Mit gondolsz, János, — kérdezem — ki tudja ugyanazt a históriát szebben elmondani: Arany János-e, Jókai-e, vagy a pajtásaid?

— Hát . . . Arany . . . biztosan szebben . . . dehát . . — felkönyökölt az asztalra, és ezzel a mozdulattal akaratlanul is odébb lökte az előtte fekvő könyvet.

— No pajtás, én csak annyit mondhatok, hogy igen szegény embernek érezném magamat, ha csak egyetlen napra is le kellene mondanom az én könyvíró barátaimról.

— *De biztosan nem is olvastak fel a néninek gyerekkorában annyi butaságot, mint nekünk* — válaszolta dühre lobbanva és elkezdett fel-alá járkálni, ahogy az apja szokta.

— Micsodát? Butaságot? — kérdezem csodálkozva. — ki olvasott fel nektek butaságokat?

— Mindenki — ropogtatta mérgesen a szót. — Édesanya is, meg a Terézia is. Meg mindenki, akit megfoghattak.

— Ki az a Terézia?

— Egy ronda (így) cseléd volt. Azért volt, hogy játsszék velünk, de olyan buta volt, hogy nem tudott játékot, mert lusta volt. Mindig csak: «Jánoska, Sándorka, üljenek le, idesseim, óvasok magoknak a szíp meséskönvbű. Jó?» — Aztán csak olvasott, olvasott, mi meg csak ültünk a kis padunkban, szerettünk volna játszani, meg futkosni, de csak visszanyomott bennünket a padra, és megint csak olvasott. Olykor énekelt is. De többször olvasott. És ha a Teréznek más dolga volt, akkor anyuska volt velünk, ő is csak felolvasott, mert azt mondta, tüdőgyulladást kapunk a sok szaladgálástól. Nekünk mindig csak ülni kellett, meg hallgatni; már úgy tudtam kívülről a meséket, hogy útálat volt. Utoljára már «frászt» kaptam, ha megláttam egy meséskönyvet. Mikor aztán a Teréz elment, Sándorkával agyonrúgtuk a könyvet, de úgy agyonrúgtuk ám, hogy csak úgy vitte a szél százfelé. Húúú! Úgy útálom! Brrrr!

Fújt egy nagyot, mérgeset, rúgott a levegőbe egy lendületeset, ezzel tett pontot a mondókája végére.

*

Terézia megölte a meséskönyvet, a meséskönyv a tankönyvet és megölte két okos, értelmes gyermek sok szép, emelkedett örömét.

*

Orvosság?

Hasonszenvi gyógymód máma egy pilula, holnap kettő, holnapután három, míg szomjúság támad bennük a betű után. Mivel pedig a könyv immár keserű ostya számukra, segítsen az újság! Az ilyen gyermek hol repül, hol sportol, hol oroszlánra vadász, jöjjünk először megfelelő illusztrációkkal, azután hagyjuk rá a szöveget. Ha a kép érdekli, érdekelni fogja a szöveg is, és lassan-lassan rákap majd a betűre, de rájön arra az igazságra is, hogy a könyvben minden érdeklődő kérdésére megkapja a kielégítő választ. Összebarátkoznak.

*

A barátnőmnek már csak ezt a tanácsot adhattam. De kedves olvasóimnak, akik szívem szerint való barátaim a Szülők Lapja révén, és akik talán még csak most indulnak az anyaság hullámzó örömei felé, legyen szabad egy preventív intézkedésre adnom indítást:

— *A Teréziákat, hacsak nem ösztönös játszópajtások, ne tegyék be a gyermekszobába!* Tanítsák meg őket főzni, mosni, mosogatni, takarítani, de a nevelőnői tisztet ne ruházzák rájuk. Nem nekik való tudomány. *Nem pótolhatja az anyát senki Teréziája.*

És még egyet!

Mese kell, meséskönyv is kell, de mindent csak módjával!

A gyermek aktivitását nem szabad a mesehallgatás órákra nyúló kényszer-mozdulatlanságába béklyózni. Csak ameddig neki tetszik.

A méz is igen kedvelt, tápláló gyermekétel egy-két kanálkával naponta, de ha bögreszám adom, csömör lesz belőle. S még jó, ha **nem** egy egész életre szóló.

Még egy Terézia.

Lehet, hogy Rozinak hívták, vagy Katinak, lehetett Marcsa is — mindegy. Nem a név a fontos. A fontos az, hogy olyan «jobbfajta» háztartási alkalmazott volt, akire egész nyugodtan rá lehetett hagyni a gyereket. Rá is hagyták. Mosogatás után ő vitte Antikát levegőre.

A napokban azután mászik ám Antika a székre, kapaszkodik az asztalra, és kivesz a dohányosdobozból két cigarettát. Zsebre teszi.

— Mi a szösz, öreg — szólok rá. — Csak nem kaptál rá a dohányzásra?

— Én, nem. A barátomnak viszem — válaszolja komolyan.

— A barátodnak? Mióta cigarettáznak a Hüvelyk Matyik, mondd?!

— Az nem Hüvelyk Matyi, hanem egy igazi soffőr. Autója is van nekije.

— Aztán hogy keveredtél te ilyen előkelő felnőtt társaságba?

— Megismerkedtünk.

— Hol?

— A standon.

— No, de az már érdekelne ám, hogy hogyan?

— Hogy hogyan? — fohászkodott neki lelkesen az öcskös — hát az úgy volt, hogy mi a Rozival mindig arra sétáltunk. Ahol az a sok autó egysorban áll. És mindegyiknek van egy soffőrje. És azok a soffőrök mindig ráérnek ott a standon. A Zoli is ráért. Az az én barátom. És azt mondta egyszer nekem:

— Nagyságos úr, tessék parancsolni kocsit.

— És a nagyságos úr beszállott?

— Dehogy, — legyint türelmetlenül Anti — én mérgesen néztem, mert igen vigyorgott. Hanem a Rozi nem volt mérges, és beszéltek egy kicsit. És mindig arra sétáltunk, és akkor már sokat beszélgettek.

— Mit csináltál te addig, míg ők beszélgettek.

— Nézegettem az autót. Egyszer be is másztam a soffőr-ülésbe, és megnyomtam a dudát.

— És a kezedre ütött a soffőr, nem?

— Áh, dehogy ütött. Inkább azt kérdezte, szeretnék-e soffőr lenni, igazi, nagy autót hajtani.

— De szeretnék ám, mondtam neki!

Akkor azután beültünk és ő megmagyarázta, hogyan kell autót vezetni, és most már minden nap vezetek.

— Hogyan? — riadok a gyerekre döbbenten — te vezeted a kocsit?

— Én.

— És az megy?

— Neeeem — nem megy — vallja Antika vontatottan. — Csak úgy játszom, mintha menne. Én mindig beülök előre, én vagyok a soffőr. A Rozi meg a Zoli beülnek hátra, ők a pasasok. Akkor én megnyomom a pedált, elhúzom a sebességváltót, beadom a gázt, rá teszem a kezem a kormánykerékre, és húúú — úgy megyek, mint a szél! Csakhát az autót a Zoli kulccsal mindig elzárja, hogy meg ne ugorjon velem. Igen. És én tehetek, amit akarok.

— Aztán meddig szokott ez a te autózásod tartani?

— Amíg sétálunk, addig.

— És nem szokták ezt a te Zoli barátodat elhívni?

— De, egyszer a telefonhoz hívták. Hűűű, akkor cifrát mondott!

— Igen?

— Megmondom, ha lehajolsz, nehogy anyuka meghallja. Azt mondta — és kuncogva megjátssza:

— A nyavalya essen bele a nyeldeklődbe, téged is pont most kellett az ördögnek hozni?

— Ilyen mérges ember ez a te barátod? Mi lesz, ha egyszer terád haragszik meg, ha elrontasz a kocsiján valamit?

— Az ki van zárva — mondja a csöppség nyomatékkal. — Bennem megbíznak. Még a függönyöket is behúzzák a kocsin, annyira tudják, hogy rám lehet bízni a gépet. Úgy ám!

*

Ebből, azt hiszem, ennyi is elég?

Mikrószkóp.

A munka becsülete kívánná, hogy ingyen senki se dolgozzék. Csak azt a munkát becsülik meg az emberek, amiért fizetniök kell. Cipész vagy szabó még a tűjét sem fűzi be ingyen.

*

Szinte hihetetlen, hogy némelyek mily keveset raktároznak el koponyájukban. Imponáló, hatalmas testű embereket és koponyákat látsz olykor, melyekből csak egy hízott ökör bődül feléd. (Bocsánat az ökörtől.)

*

Jobb utolsónak mosolyogni, mint sietve, ostobán elsőnek nevetni.

*

Vannak elég számosan, kik a hozzánemértésben alaposan kiképezték magukat. Kár, hogy eddig még nem tömörültek szakszervezetbe. Az ember így legalább könnyebben ismerhetne rájuk.

*

Olykor egyetlen szál gyufával is lehet fáklyavivő az ember, különösen a vaksötétben.

A nevelők és szülők (a család és iskola) együttmunkálkodásáról.

Írta *Siklaki István.*

III.

Azok a legszomorúbb pillanataim, amikor a megtévedt gyermekek apró vétkei felett elmélkedem. Ilyenkor élénken visszaemlékszem az «előállított» tanítványaim megriadt, könnyes szemeire, a félelemtől reszkető gyermekajkak kétségbeesett védekezésére. S amikor a szívemből kisugárzó szeretet reflektorfényének segítségével sorba vizsgálom titkos érzéseiket, cselekedeteik indító okait, szomorúan kell megállapítanom, hogy a gyermekbűnökért a legtöbb esetben nem a gyermeket terheli a felelősség.

Hány szülő, nevelő vesz magának annyi fáradságot, hogy türelemmel meghallgassa a kis bűnös *védőbeszédét*, ami a szigorú megtorlástól való rettegés miatt a legtöbbször egyetlen drámai mondatban tör elő a gyermek szomorú lelkéből: «*Én nem akartam!*» «*Én nem tehetek róla!*» «*Nem én vagyok a hibás!*»

Ki meri ilyen esetekben teljes bizonyossággal megállapítani, hogy a gyermek hazudott, hogy az ő vétkes cselekedetéhez valóban nincs köze a családnak, az apának, az édesanyának, a felnőtt testvéreknek, a környezetnek, a társadalomnak!

Mi, nevelők a legtöbb esetben a csalhatatlanság érzetével, tudatával hozunk ítéletet, törünk pálcát a gyermek felett.

Az igazság felderítésére sok esetben komolyan nem is gondolunk, mert sajnáljuk a drága időt és türelmünk sincs hozzá.

A leghatásosabb módszer szerintünk az ilyen esetekben: minél hamarabb megtörni a gyermek makacsságát, konokságát. S a büntetés kiszabásánál azzal a kényelmes feltevéssel nyugtatjuk meg lelkiismeretünket, hogy igazságosan jártunk el, mert a gyermek védekezéséből egy szó sem volt igaz, ilyenkor minden gyermek hazudik, hogy megmeneküljön a büntetéstől.

Az a nevelő, aki egyszer életében már találkozott meghasonlott lelkű gyermekkel, elhamarkodottan nem ítélkezik a megtévedt emberkék tettei fölött.

A család és az iskola együttmunkálkodásának a legtöbb esetben a tanuló magaviselete a legnagyobb akadálya. A nevelők és szülők között a nézeteltérések főforrását a felületes, a rendszertelen, a hiányos családi nevelésben találtam meg.

*

Egy elszánt tekintetű gyerekkel állít be a tanári szobába az altiszt, engem keres. Nagy dolog történhetett, mert a galamblelkű iskolaszolga még a tanár urak előtt is erősen fogja a gyerek karját. A tanuló elé lépek, a fiú, mint egy gépautomata, villámgyorsan arca elé tartja a karját, védekezik, pedig jól tudja, hogy én még nem ütöttem meg egyetlen tanítványomat sem.

Kinyitom az osztálykönyvet, a gyereknek sok van a rovásón: verekedő, kötekedő természetű. Megbízhatatlan, hazudik, csal, durva, goromba társaihoz stb.

Újból kopognak a tanári szoba ajtaján. Kisírt szemű gyerek lép be az ajtón, orrából patakzik a vér.

Vallatóra fogom mind a két gyermeket.

A bűnös láthatólag megszeppen, amikor osztálytársának véres arcát meglátja, de pillanatok alatt visszanyeri bátorságát, és egy lépést tesz felém. Sápadt arca egyszeribe lángbaborul és szemében megcsillan a megbánás őszinte könnye:

— Tanár úr, tessék elhinni, most az egyszer igazán nem akartam!

Szerencsére a kárvallott is azt mondja, hogy véletlenségből történt a baleset, futás közben egymásnak szaladtak.

Egy szigorú hang azt súgta a lelkem mélyéről, — talán a jómagaviseletű tanulókat féltő nevelő lelke volt —: csordultig a pohár, itt az alkalom, hogy ettől a féktelen tanulótól megszabaduljunk. De mivel szülő is vagyok, a szigorú indítványra megszeppentem, mintha az édes gyermekemről lett volna szó.

Felhivattam a fiú édesanyját. S a szegény asszony sírva, kétségbeesve jött a szomorú találkozóra. De hivatlanul megérkezett a kárvallott édesanyja is. Egyszerre fogadtam őket.

Soha nem hittem volna, hogy két édesanyának olyan nehéz egymást megérteni. Az egyik szigorú megtorlást követelt, a másik kegyelemért esedezett.

Úgy ült egymás mellett a két gyermek édesanyja, mint két halálos ellenség. Szemükből láttam, hogy nem hajlandók egyhamar kiengesztelődni. Ebben a pillanatban egyik sem gondolt arra, hogy a részvét, a megbocsátás, a belátás meggyógyítaná mindkettőjük vérző anyai szívét.

Nehéz feladatom volt, mert nekem kellett a két édesanya háborgó lelkét lecsillapítani, az én vállamra nehezedett az apostolok szeretetet, megértést közvetítő szerepe. Ebben a pillanatban én voltam az az igazságos bíró, akinek ítéletétől mind a két édesanya megnyugvást, vígasztalást, enyhülést remélt.

Ezekben a válságos percekben éreztem igazán, hogy nevelőnek lenni krisztusi feladat.

— Négyszemközt szeretnék a tanár úrral beszélni — kért a sokat szenvedő asszonyok angyali hangján a vétkes tanítványom édesanyja.

Olyan kívánság volt ez, amit nem lehetett megtagadni.

S most lepergetem egy-két mondatban a drámai filmet: A férj oktalan féltékenységével pokollá tette a család életét. Az édesanyát a gyermeke szemeláttára többször megverte, arculütötte. Az apa titokban fiát is felbérelte, hogy kémkedjen az anyja ellen. S a tisztaéletű asszony tűrte a megaláztatást, a szenvedést, mert anya volt, mert szerette egyetlen fiát. Az emberiességéből kivetkőzött férfi az anyát tette felelőssé a gyermek vétkeiért, iskolai mulasztásaiért is. Ezért nem volt szabad az apának megmondani soha az igazságot. Ezért könyörgött hát összetett kezekkel szegény asszony, hogy ne szóljak a gyermek apjának, ezért hamisította az intő alá a fiú az apja nevét is. Most már megértettem az osztálykönyv bejegyzéseit: megbízhatatlan, csal, durva, goromba társaihoz.

S fülembe cseng még azóta is tanítványom védekezése: *most az egyszer igazán nem akartam!*

Szülők, akik korlátlan hatalommal uralkodtok a családon, akiknek ítéletét soha nem fellebbezheti meg a kiszolgáltatott, a tehetetlen gyermek, mielőtt ütésre lendülne karotok, tekintsetek fel az égre és kulcsoljátok imára kezeteket.

Ha elhangzik a félelemtől reszkető, síró gyermek ajkáról ez a jajkiáltás: *én nem akartam*, erős akarattal, önmegtagadással űzzétek el a család egéről a viharfelhőket. Ne a tett elkövetésének pillanatában szabjátok ki a büntetést, ki tudja, hátha egy rövid pillanat mulva megtaláljátok, meglátjátok azt a szivárványhidat, amelyen haladva legkönnyebben eljuthattok az igazsághoz. Mert a gyermek lelke szomjúhozza ám az igazságot!

Ha tökéletes, egész embert akarunk nevelni gyermekeinkből, akkor ne legyünk soha igazságtalanok.

Amikor a gyermek indulatos szüleinek ütéseitől félve, arca elé tartja a kezét, s így kiált fel: én nem akartam,

gondolkodtunk-e egyszer is ennek a félbemaradt mondatnak a folytatásán?

Én nem akartam . . ., de nem volt elég lelki erőm, hogy megfékezzem indulataimat. Pedig szeretnék mindig jót cselekedni, vágyom az emberek szeretetére, megbecsülésére is. Hátha így szövődik tovább a félbemaradt mondat a gyermek lelkében? Apám, anyám, ha tőletek a puszta életen kívül nevelést is kaptam volna, akkor most érintetlen lenne fehér lelkem, s nem hullanának hiába könnyeim. Tudom, hogy tőletek tanultam az első imádságot, de tőletek tanultam az első vétket is.

A ti szátokból hallottam az első átkot, előttem fülem hallatára mondtátok a szomszédaitokra, barátaitokra, tulajdon testvéreitekre, hogy gyűlölitek őket, hogy nem tudtok nékik soha megbocsátani. Csak szóval mondtátok mindig, hogy mi a jó, mi a szép, de kevésszer hallottam ajkatokról, kövess gyermekem, s induljunk el kéz a kézben jót, szépet cselekedni; a jót, a szépet megkeresni. De ezt soha-soha nem hallottam tőletek, ezért van nekem annyi bajom, kellemetlenségem nevelőimmel, a társaimmal, s ezért látom én oly kilátástalannak, vígasztalannak az életet.

Hiába fáj az igazság, mégsem tudom elnémítani a panaszos ajkakat:

Én nem tehetek róla . . ., hogy bűnbe estem — hallom ezer meg ezer gyermek soha el nem mondott védekezését. Nem tehetek róla, mert apám, anyám nem ismertette meg velem a szív, a lélek, az élet rejtett szépségeit. Egyedül, vezetés, irányítás nélkül, magamra hagyatva bolyongtam a társaim között, a felnőttek társaságában. Senki nem volt mellettem, ha megkísértettek az ismeretlen érzések. A szüleimtől való félelem, rettegés megfosztotta lelkemet az őszinteségtől, egyszer csak arra eszméltem rá, hogy alakoskodom, hazugságokkal palástolom kíváncsiságomat, tudásvágyamat. Lelkiismeretem érezte ugyan, hogy helytelen utakon járok, de nem fordulhattam a szülői házban senkihez tanácsért, mert nem vették komolyan kétségeimet, nem méltatták figyelemre segítségkérő, könnyes tekintetemet.

S egész észrevétlenül keletkeztek téves fogalmaim az életről. Lassan-lassan eloszlott gyermeki szememről a rózsaszín köd, és egyszeriben sötétnek, rossznak láttam az életet. Furcsa, zavaros, gondolatok béklyókba verték a lelkemet, megkötözték képzeletem szárnyát, és nem tudtam többé felemelkedni. Meggyöngült az akaratom, megfogyatkozott a reménységem is, mert láttam, hogy senki sem törődik velem. Arra meg gyöngének éreztem magamat, hogy egyedül küzdjek meg az elém tornyosuló veszedelmekkel. Pedig hányszor kiáltott a lelkem segítségért, de nem hallgatott rám senki. Csak akkor vettek észre, amikor dacosan hátraszegve a fejemet, nagy elhagyatottságomban elhatároztam, hogy ezentúl csak az ösztönös érzéseimre hallgatok. S amikor lépten-nyomon összeütköztem a nagyok világrendjével, akarva, nemakarva megszállta lelkemet a gyűlölet. Ettől a perctől kezdve titokban gyűlöltem mindenkit, aki meggátolta, hogy féktelen érzéseim akaratom szerint cselekedjem. S most már akkor is tiltakozott a lelkem a beavatkozások ellen, amikor tudtam, hogy vétkezem.

Apám, anyám, csak egyszer, egyetlen egyszer engedtétek volna folytatni az annyiszor torkomra forrasztott védekezésemet, ami ezzel a semmitmondó, tehetetlen szürke mondattal kezdődött: *én nem tehetek róla . . .*, akkor szebbnek, elviselhetőbbnek látnám az életet is, akkor tudnék bízni, dolgozni, remélni, akkor én raknám lábaitokhoz a megálmodott boldogságtokat, én lennék kiapadhatatlan forrása a legtisztább szülői örömötöknek.

Így, így panaszkodnak a gyermekek . . .

S szemünk előtt játszódnak le a családban, az iskolákban a kis és a nagy gyermektragédiák. Mégis érzéketlenek és süketek vagyunk, nem akarjuk elhinni, hogy az életünknek, az életnek egyetlen értéke van csupán: a gyermek.

Életúnt, koravén gyermekek szomorú tekintetével találkozom az iskolában, a családban. Mintha már soha nem lenne a szülői szíveknek új életet sejtető tavasza, gyümölcsöt érlelő nyara; reményteljes, édes terméstől terhes ősze.

Mindenütt lemondás, kétségbeesés! Senki nem mer közülünk a gyermeknek egy szebb, egy boldogabb életről beszélni. Csak akkor eszmélünk fel egy-egy pillanatra lelki kábultságunkból, ha már összeomlott a gyermek lelke. Pedig nincs emberfelettibb nevelői munka a meghasonlott lelkek újjáépítésénél!

Engem nem az öngyilkos gyermekek szórványos tragédiái ejtenek kétségbe, nagyobb veszedelmet látok azoknak a gyermektípusoknak térhódításában, akiknek ajakán már elhaltak ezek a biztató szavak: «Mégis enyém a jövő!» «Csak akarni kell!» «Több is veszett Mohácsnál!» «Mégis szép az élet!»

Azok az ifjak a magyar jövőnek megrontói, akik «*a minden mindegy*», «*úgyis hiábavaló*» jelszavakkal az ajkukon duzzadó akaraterő, vakmerő reménység nélkül, öreges lépésekkel, únott, meghasonlott lélekkel járják a trianoni magyarság országútját!

Vigyünk hát több életkedvet, kedélyt, közvetlenséget, igazságot a családba, az iskolába.

Az nem igaz, hogy ma minden hiába.

A nemzeti célokat csak akkor érhetjük el, ha a család és az iskola történelmi hivatásának tekinti a gyermek nevelését.

Ezért kell ma a szülőnek és a hivatásos nevelőnek egyaránt behatóbban foglalkozni a gyermek lelkiéletével, ezért nem szabad türelmetlenül pálcát törni az apró bűnösök fölött.

Nekünk nem száz, ezer, tízezer jellemes, erősakaratú magyarra, hanem sok milliós becsületes, cselekvő lelkületű nemzetre van szükségünk. Ezért vagyok én nagyon szomorú, és a végtelenségig türelmes, ha megtévedt emberpalánták tettei felett kell ítélkeznem.

S néha mégis szigorúnak és kérhetetlennek kell lennem, mert nekem nem egy gyermeknek, egy családnak a sorsát, jobb jövőjét kell szem előtt tartanom. Bizony, akárhányszor elhangzott már a szomorú tanácsadás az én ajkamról is: Uram, Asszonyom, vegye ki az iskolából a gyermekét! Vigye el tőlünk egy más környezetbe, közösségbe, hátha megjavul, hátha észhez tér!

Ezek azok a lelki rengések, amikor a család és az iskola között áthidalhatatlan szakadékok támadnak.

A legritkább esetben tudtam a szülőkkel megértetni, hogy egy-egy vétkes tanuló eltanácsolásával száz meg száz gyermeket rántok vissza a mélység széléről, s ezzel az áldozattal, ha szerető szívvel hajtottam végre az ítéletet, igen könnyen megválthatom a vétkes tanítványom lelkét is.

*

Nevelői pályám elején, az osztályomban hétről-hétre eltűnt egy-egy könyv, írószer a padokból. Hónapok teltek el a nélkül, hogy csak gyanakodhattunk volna is valamelyik tanulóra.

A második félévi tandíjfizetés idején eltűnt egy gazdag fiú kabátzsebéből az egynegyedévi tandíj. A károsult fiú mellett egy becsületes iparosnak a fia ült. A szegény gyereknek sok könyve hiányzott, de mégis ő volt az osztály legjobb tanulója, kölcsönkönyvekből készült óráról-órára.

Az egyik vetélytársa gyanúba fogta. A gyanusításra az adott okot, hogy a fiú alig egy hét leforgása alatt két új könyvet vásárolt. A szomorú hír után annyit megtudtam, hogy szegény fiúnak télvíz idején messze utat kellett megtenni mindennap a kölcsönkönyvekért. S egy idő óta betegeskedett is, heteken át köhögött, de azért szorgal-

masan járt az órákra. Az osztály nagyobbik fele az ő pártján állott, mert becsületes, szolgálatkész barátnak ismerte mindenki, mi tanárok is jó véleménnyel voltunk róla, kedveltük, szerettük a fiút. Én már tudtam, ki a tolvaj, de szívem azt parancslota, hogy holtpontra juttassam a nyomozást.

A gyanusítás óta egy héten át minden órámon farkasszemet néztem a vétkes fiúval. A gyerek egy-két nap mulva már nem bírta ki a szomorú, komoly tekintetemet. Valahányszor ránéztem, elpirult, és lesütötte a szemét, s én két éven át állhatatosan hallgattam, bűnpástoló voltam. De a gyereket többé nem engedtem közel magamhoz, igazságos voltam hozzá, a megérdemelt jelest is mindig beírtam a neve után, de a mosolyomat megtagadtam tőle. S amikor kezébe adtam a IV. osztályos végbizonyítványt, négyszemközt így búcsúztam el tanítványomtól: Fiam, én mindenről tudtam... légy becsületes ember az életben!

Két könnycsepp gördült ki a tanítvány szeméből, s ez a két forró könnycsepp volt a kétévi hallgatásért a köszönet, a hála, az igéret.

Most pedig idézem a rég elfelejtett tanítványom levelének egy pár mondatát:

«Tizennégy év mult el azóta, és a falusi szegény iparos fiából egy nagy vállalatnak a pénztárosa lett. Tanár úr akkor elhallgatta az én nagy bűnömet. Áldja meg az Isten érte. Most érett ésszel látom csak, hogy azzal a meggondolatlan cselekedetemmel tönkre tehettem volna az egész jövőmet, a szüleim életét. Pedig én sem azelőtt, sem azóta nem vétettem senki ellen. Csak most merek tanár úrtól bocsánatot kérni. Azt hiszem, kedves tanár úr, már akkor is tudta, hogy én azon a pénzen két új tankönyvet vettem. Abban az időben kemény tél volt, rossz volt a cipőm, s talán azért nem tudtam elmenni a szomszédba kölcsönkönyvekért...»

Nem szégyelem bevallani, hogy én ennek a fiúnak titokban tizennégy évvel ezelőtt már megbocsátottam.

(Folytatjuk.)

ANYÁK, ÉNEKELJETEK!

Írta *Györgyfy Ákos.*

A dal a lélek virága. Aki énekel, lelkének hangulatát sugárczza. Ez a hangulat meg, mint a virág az illatot, úgy árasztja maga körül a lélek értékeit. Isten adománya, áldása a dalos lélek. Ennek megnyilatkozása a vidám, a bánatos, az égen járó, a földön szépet látó, az életet nemesen értelmező melódia, a dal, a nóta, az ének.

Boldog a dalos lelkű ember. Boldog, aki dalos lelkületű környezetben élhet. Boldog az a gyermek, aki sok szép dalt hallhat. És sokszorosan boldog az a gyermek, akinek dalol az édesanyja, mert ez a legszebb dalt hallhatja!

Mit jelent a dal az édesanya áldott ajkáról a gyermek számára?

Szeretet, jóság, lelki gazdagság, érző szív terem meg ott, ahol az édesanya a maga érzelmeinek kifejezéseképpen Istennek eme szép adományát, a dalt is beállítja gyermekei nevelő eszközei közé.

A gyermek önkéntelenül is figyeli a daloló anyát. S ha annak arca a vidám dal közben felderül, vagy a lágy melódiára szemsugára felhős lesz, a gyermek is vagy kacag, örül, vagy pedig ellágyul, s ez a kedélyhullámzás maradandó nyomokat hagy puha lelkében. Fog tudni örülni a mások örömének, s fog tudni együtt érezni embertársai fájdalmával.

Anyák, édesanyák, daloljatok!

Az élet legyen nehéz, talán igen nehéz is, de nektek Istentől rendelt hivatástokat, szent kötelességteket teljesítenetek kell. Gyermekeitek szívét-lelkét nemes érzelmekkel kell megtöltenetek, s erre legalkalmasabb, leghatékonyabb eszköz a ti dalotok, az anyai dal.

Az édesanya dalának szent muzsikája végig zeng egész életünkön, és mint álomvilágra, gyöngyharmatos mesekertre gondolunk vissza arra a boldog időre, amikor dalolt az édes anyánk.

IRODALOM.

Gróf Bethlen Margit, Csék István, Kosztolányi Dezső, Pásztor János, Jékelfalussy-Piller György kezéről és kezükből kiolvasható sorsukról ír *Majthényi György* a TÜKÖR márciusi számában. A modern chiromantia eredményeit összefoglaló cikken kívül egész sereg páratlanul érdekes közlemény számol be a magyar élet és világ különböző eseményeiről. A kiváló magyar hegedűművész *Szigeti József* cikke világkörüli útjáról, *Halasy Nagy József* professzor cikke az oxfordi diákéletről, *Bárány István* beszámolója a japán sportról és ezenkívül számos érdekes közlemény teszi gazdaggá a TÜKÖR új számát, amelybe komoly és humoros elbeszéléseket *Sárközi György, Szabó Pál, Aszlányi Károly, Kellér Endre* irtak. A színház új eseményeiről *Márkus László* és *Schöpflin Aladár*, az új filmekről *Kemor András* számol be. Ebben a számban is 100 szebbnél szebb illusztráció, egész oldalas művészi fotográfia, a legjobb magyar illusztrátoroktól származó rajz vidítja az olvasó szemét. A női olvasók gazdag rovatot találnak eredeti párisi fotográfiákkal a tavaszi divatról. Grafológia, gramofonlemez kritika, sakk s 25 értékes pályadíjjal jutalmazott rejtvénypályázat teszi mind kedveltebbé a közönség körében a magyar olvasók kedvelt havi folyóiratát. Lapunk olvasóinak szívesen küld mutatványszámot a TÜKÖR kiadóhivatala (Budapest, IV., Egyetem-u. 4.).

Felelős kiadó: Siklaki István. Budapest, Franklin-Társulat nyomdája: Ábrai V.